

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp,
för Kandidatexamen i kriminologi
VT 2016

”Från partyprinsessa på Stureplan till bostadslös heroinist på Plattan”

- En kvalitativ studie om 12 kvinnors
upplevelser kring sina brottsaktiva perioder

Josefin Bunis, Marie Karlsson och Sara Nygren

Författare

Josefin Bunis, Marie Karlsson och Sara Nygren

Titel

"Från partyprinsessa på Stureplan till bostadslös heroinist på Plattan"
- En kvalitativ studie om 12 kvinnors upplevelser kring sina brottsaktiva perioder

Handledare

Joakim Thelander

Examinator

Jonas Ringström

Sammanfattning

Utifrån kvalitativa intervjuer redogörs i denna studie för 12 före detta brottsaktiva kvinnors livsberättelser med fokus på hur deras brottsaktiva perioder påbörjades och hur de tog sig ur dem. Studien fokuserar även på hur kvinnorna själva såg på sina identiteter samt hur deras upplevelser kan förstås ur ett genusperspektiv. Intervjuerna har analyserats utifrån Hirschis teori om sociala band, Sutherlands teori om differentiell association, Goffmans teorier om roll, identitet och stigma samt Messerschmidts begrepp om genus, maskuliniteter och femininiteter. I resultatet framkom bland annat att trauman i barndomen bidragit till att kvinnorna börjat begå brott. Dessa trauman gjorde att de sökte sig till likasinnade och fick en chans att forma sin identitet. Alla kvinnor hade också någon form av missbruk vilket var den största orsaken till det kriminella livet. Kvinnorna tog sig ur sina brottsaktiva perioder först när situationen blev ohållbar och de fick nog av sin kriminalitet och sitt missbruk. Den egna viljan tycks vara nyckeln, både till att påbörja men också avsluta sitt kriminella leverne. Gällande genusskillnader framkommer det att rättsväsendet och de kriminella själva tycks behandla kriminella kvinnor annorlunda jämfört med kriminella män. I regel handlar detta om att ett feminint genus alltid är underordnat ett maskulint genus. Flera av kvinnorna i studien förklarade att de intagit ett maskulint genus för att klara sig i den kriminella världen. En brottsaktiv man tycks uppfylla den mest idealiserade formen av manlighet medan en brottsaktiv kvinna anses bryta alla normer gällande femininitet.

Ämnesord

Kvinnor, kriminalitet, missbruk, samhörighet, identitet och genus

Abstract

Based on qualitative interviews, this study outlines the lives of 12 former criminal women, with a focus on how their criminal lives came about and subsequently ended. The study also focuses on how they saw their identities as well as the ways in which their experiences could be understood through a gender perspective. The interviews have been analyzed using Hirschi's theory of social bond, Sutherland's theory of differential association, Goffman's theories about roles, identity and stigma and Messerschmidt's concepts about gender, masculinities and femininities. The results show that childhood trauma contributed to the beginning of a criminal career for all interviewees; leading the women to seek interaction with likeminded people and thus contributing to the development of identity. All participants in this study state that they ended their criminal career when they felt that their addiction as well as the situation itself was unbearable. The individual choice seems to be key; both with regard to initiating, as well as ending the criminal lifestyle. With regard to the gender aspect, this study lends evidence towards the notion that the judiciary system, as well as the criminals themselves, treats females differently from males. The feminine gender seems to be portrayed as subordinate to the masculine gender. Several of the participants admit to an adaptation of a masculine role in order to survive in the criminal world. A criminal man appears to meet the most idealized form of masculinity whilst a criminal woman goes against all the expectations of femininity.

Keywords

Women, criminality, substance abuse, belonging, identity and gender

*Vi vill rikta ett stort tack till
de 12 kvinnor som ställt upp på våra intervjuer
och delat med sig av sina livshistorier.
Utan deras ärliga och målande berättelser
hade denna studie inte varit möjlig.*

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemformulering	1
1.1. Syfte och frågeställningar	2
2. Bakgrund och tidigare forskning	3
2.1 Bakgrund	3
2.2 Tidigare forskning	4
2.2.1 Psykisk ohälsa och trauma	4
2.2.2 Förändringar i sociala relationer	5
2.2.3 Kriminalitet och missbruk	5
2.2.4 Omgivningens inverkan på identiteten	6
2.2.5 Kritik mot rådande forskning om kvinnors kriminalitet	7
3. Teori	8
3.1 Differentiell association	8
3.2 Sociala band	9
3.3 Roll, identitet och stigma	10
3.4 Genus, maskuliniteter och femininiteter	11
4. Metod	13
4.1 Val av metod	13
4.2 Urval	14
4.3 Tillvägagångssätt	14
4.4 Tillförlitlighet och pålitlighet	16
4.5 Etiska överväganden	17
5. Resultat	18
5.1 Översikt respondenter	18
5.2 Det brottsaktiva livet	18
5.2.1 Att hitta hem	18

5.2.2 Det fortsatta brottsliga livet.....	20
5.3 Identitet.....	21
5.4 Upplevda skillnader mellan kvinnor och män.....	24
6. Analys.....	28
6.1 Det brottsaktiva livet	28
6.2 Identitet.....	30
6.3 Upplevda skillnader mellan kvinnor och män.....	32
6.4 Resultat i relation till tidigare forskning.....	34
7. Avslutande diskussion.....	36
8. Referenser.....	37
Bilaga 1.....	40
Bilaga 2.....	41

1. Inledning och problemformulering

Om det har begåtts ett mord är det en nyhet. Om det är en kvinna som har mördat är det en ännu större nyhet. Om en man begår ett mord är det hemskt för att någon blivit dödad, men om en kvinna begår ett mord är det hemskt för att hon har dödat. Fascinationen för kvinnliga brottslingar ger media en möjlighet att dramatisera och berätta en spännande historia som engagerar och förskräcker. Men att kvinnliga gärningsmän numera får stort utrymme i nyhetsrapportering och reportage betyder inte att de är väldigt många fler eller att de är mer eller mindre farliga än vad de har varit tidigare. Däremot kanske fascinationen för dem har ökat [...]

(Kordon & Wetterqvist 2012, s. 164)

Kvinnors brottslighet är ett fenomen som sedan länge diskuterats och debatterats. Trots detta framställs det ofta som ett helt nytt fenomen. I tidningen *Advokaten* skrivs följande "Kvinnors brottslighet framställs alltid som något nytt. Det är intressant, för den diskussionen har varit igång länge, men den uppfattas alltid som ny. Den kommer igen och igen." (Brandberg & Knutson 2011, s. 25). I artikeln lyfts det fram att kriminella kvinnor i vissa fall tar efter männens beteende men att de ofta får mildare straff eller i andra fall anses vara psykiskt sjuka trots att deras brottshandlingar är identiska med männens (Brandberg och Knutson 2011, s. 27). Enligt Yvonne Jewkes (2011, s. 123) beskriver ofta media kriminella kvinnor som extra hemska. Hon menar att det rör sig om media-misogyni vilket innebär att det finns starka fördomar mot kvinnor eller rentav ett kvinnohat inom fältet. Rapporteringen om kvinnors och mäns kriminalitet är på många sätt snedvriden. När det rapporteras om kriminella kvinnor beskrivs de ofta som sexuellt avvikande, oattraktiva, dåliga fruar/mammor, monster, galna eller onda manipulörer (Jewkes 2011, s. 127). Listan kan göras lång och poängen är att media tycks skylla kvinnors kriminalitet på avsaknaden av, enligt normerna, typiska kvinnliga egenskaper.

Även om debatten kring kvinnors brottslighet har varit aktuell länge, så pekar nyare statistik på att kvinnornas brottslighet faktiskt ökar mer än männens, vilket kan tolkas som att kvinnornas brottsbenägenhet stiger i snabbare takt än vad männens gör (Kordon och Wetterqvist 2012, s. 7). Suzanne Kordon och Anna Wetterqvist (2012, s. 17) refererar till Jerzy Sarneckis uttalande att det finns en tendens till att män och kvinnor närmar sig varandra vad gäller brottslighet. Sarnecki menar att den manliga brottsligheten har legat

på en stabil nivå under en längre tid medan kvinnors brottslighet har ökat något. Kordon och Wetterqvist (2012, s. 12) skriver vidare "Om kvinnor verkligen är jämställda med männen borde kanske även synen på de mindre tilltalade sidorna av kvinnors beteende vara mer jämställd". I nuläget blir de kvinnor som begår brott och kommer i kontakt med rättsväsendet ofta kategoriserade som galna, farliga eller hjälplösa. I utländska studier förekommer begreppet *mad or bad* för att just beskriva och definiera den kriminella kvinnan enligt ovan (Kordon & Wetterqvist 2012, ss. 7-8). Begreppet *mad or bad* innebär att de traditionella uppfattningarna om människans natur inte utmanas. Kriminella kvinnor anses därmed inte uppfylla den kvinnliga normen men uppfyller inte heller föreställningen om hur män ska bete sig (Kordon & Wetterqvist 2012, s. 9).

Något som tycks vara gemensamt för alla debatter och artiklar som handlar om kvinnors kriminalitet är att det sällan är kvinnornas egna berättelser som ligger till grund för slutsatserna. Istället grundas debatterna om kvinnors kriminalitet ofta på statistik, rykten eller fördomar. För att öka förståelsen av denna problematik bör uppmärksamheten även riktas mot källan av problemet, vilken återfinns i kvinnornas berättelser.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att lyfta fram före detta brottsaktiva kvinnors subjektiva perspektiv på sitt deltagande i den brottsliga världen. Studien fokuserar på vad som gjorde att kvinnorna påbörjade sin brottsaktiva period, vad som fick dem att stanna kvar i ett kriminellt leverne samt vad som slutligen behövde förändras för att de skulle kunna ta sig ur kriminaliteten. Studien syftar också till att undersöka hur kvinnorna idag ser tillbaka på sin identitet under tiden som brottsling samt till att undersöka deras subjektiva upplevelser kring eventuella skillnader mellan brottsaktiva män och kvinnor. Det handlar både om skillnader mellan identiteter men också i bemötandet från samhället. Utifrån studiens syfte har följande tre frågeställningar formulerats:

- Vad fick kvinnorna att påbörja sina brottsaktiva perioder och vad motiverade dem att ta sig ur dem?
- Hur ser kvinnorna på sin identitet under sin brottsaktiva period?
- Hur kan kvinnornas upplevelser kring skillnader mellan kriminella män och kvinnor förstås och analyseras utifrån ett genusperspektiv?

2. Bakgrund och tidigare forskning

I följande avsnitt redogörs för en del av den bakgrund och tidigare forskning om kvinnors kriminalitet som framkommit. I avsnittet *bakgrund* berörs främst hur situationen ser ut för brottsaktiva kvinnor i Sverige och vilka olika insatser som finns i samhället för att förebygga och motverka kriminalitet och missbruk. Avsnittet *tidigare forskning* beskriver vad forskning om kvinnlig kriminalitet tidigare har fokuserat på och vilka områden som bör arbetas vidare med i framtiden.

2.1 Bakgrund

Av de 110 000 personer som lagfördes för brott under 2014 var 17 procent kvinnor (Brå 2015a, s. 2). Dessa siffror har legat på en liknande nivå under de senaste tio åren. År 2014 dömdes 866 kvinnor till fängelse vilket utgör ungefär åtta procent av det totala antalet personer som dömdes till en fängelsepåföljd (Brå 2015b; Brå 2015c). Inom Kriminalvården finns sammanlagt 46 anstalter varav sex stycken är för kvinnor (Kriminalvården 2016a). Det finns ett par anstalter som specifikt riktar sig till unga män medan det inte finns någon motsvarighet för unga kvinnor, utan dessa placeras ut på de övriga anstalterna för kvinnor. Unga personer brukar dock placeras på egna avdelningar på anstalterna, avskilda från de övriga intagna (Kriminalvården 2016b). Inom anstalt och frivård finns ett flertal behandlingsprogram som riktar sig till både kvinnor och män. Dessa behandlar områden som missbruk, våld och kriminalitet (Kriminalvården 2016c). Det finns även flera program som riktar sig enbart till män, framför allt gällande vålds- och sexualbrott, medan det endast finns ett program som enbart riktar sig till kvinnor. Programmet heter VINN och syftar till att hjälpa kvinnor göra bättre livsval som ska öka deras livskvalitet (Kriminalvården 2016d).

För de personer som har alkohol- eller narkotikamissbruk men inte är dömda till fängelse finns både öppen och sluten missbruksvård. Bland annat finns LVU, *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga* (1990:52) och LVM, *Lag om vård av missbrukare i vissa fall* (1988:870). LVU och LVM berör personer som är barn till någon som missbrukar och därmed far illa i hemmet och/eller personer som själva far väldigt illa på grund av sitt eget missbruk. Vid dessa tillfällen sker intagningen oftast som ett akut omhändertagande i ett livshotande läge (SiS 2016a; 2015b). Det finns ett stort antal öppenvårdsmottagningar för personer med missbruk. Framförallt finns dessa mottagningar i anslutning till de

svenska storstäderna. Det finns också ett flertal jourhem, däribland ett 100-tal separata för kvinnor, vilka till största delen är till för att skydda kvinnor som blir utsatta för våld i hemmet (Roks u.å.). Jourhemmen för kvinnor arbetar dels med att erbjuda kvinnorna skyddat boende men också med att erbjuda stöd i form av samtal.

Det finns även flera organisationer som arbetar med att hjälpa personer att ta sig ur sitt missbruk och/eller sin kriminalitet. Bland dessa finns exempelvis den ideella föreningen KRIS som finns i städer över hela Sverige. KRIS arbetar med att ge stöd åt personer som vill ta sig ur sitt missbruk och sin kriminalitet genom bland annat uppsökande verksamhet på anstalter, att erbjuda hjälp vid frigivning samt ge stöd och samtala med intagnas anhöriga (KRIS u.å.). KRIS erbjuder även boende, kurser och utbildningar samt olika typer av aktiviteter. Även den ideella organisationen X-CONS arbetar med att ge stöd åt tidigare kriminella och missbrukare, organisationen finns främst i Stockholm men även i ett par andra städer i Sverige (X-CONS 2016). X-CONS arbetar på liknande sätt som KRIS med uppsökande verksamhet i häkte och anstalt och hjälp vid frigivning.

2.2 Tidigare forskning

Tidigare forskning om kvinnors kriminalitet söktes via databaserna *Sage Journals*, *Social Services Abstracts* samt *PsycINFO*. Sökorden som användes var *female*, *offender*, *drugs*, *drug abuse*, *women*, *crime*, *violent* och *gender*. Sökningen resulterade i flertalet studier om kvinnors brottslighet vilka främst berörde områden som missbruk, psykisk ohälsa, identitet samt kritik mot rådande forskning om kvinnors kriminalitet.

2.2.1 Psykisk ohälsa och trauma

I flertalet artiklar om kvinnlig kriminalitet undersöktes sambandet mellan psykisk ohälsa och brottsbenägenhet. Brett Solomon, Lindsay Davis & Brittany Luckham (2012, s. 169) menar att ett stort antal kvinnliga brottslingar lider av psykisk ohälsa på grund av tidiga trauman i barndomen, exempelvis fysiskt eller psykiskt våld samt sexuellt utnyttjande. De menar att kvinnor i regel utsätts för fysiskt och/eller sexuellt våld tidigare än vad männen gör och att det oftast pågår under längre tid hos kvinnorna. Detta kan i sin tur leda till bland annat depression, ilska, somatiska åkommor och självmordstankar vilka, enligt forskarna, är grundläggande orsaker till att begå brott (Solomon, Davis & Luckham 2012, s. 164). Framförallt tycks sambandet mellan depression och brottsbenägenhet vara starkt

sammankopplat. Studien visar att kvinnor som upplevt tidiga trauman och lider av psykisk ohälsa har speciella behov för att både förstå sitt brottsliga beteende och kunna få hjälp med detta. Sambandet mellan trauma, depression och brottsligt beteende är komplext. Trauma i tidiga år leder ofta till depression, vilket i sin tur kan leda till kriminalitet (Solomon, Davis & Luckham 2012, ss. 163-164).

2.2.2 Förändringar i sociala relationer

Med utgångspunkt i forskning om kriminalitet bland män har Robert Sampson och John Laub (1993) utvecklat en teori om *turning points*. De menar att förändringar i sociala relationer under både ungdoms- och vuxenåren kan leda till antingen en början eller ett avslut på ett kriminellt leverne. Forskning visar att starka sociala band kan leda till social kontroll, hög självkontroll och stark anknytning till arbetslivet, vilket blir skyddsfaktorer för att personen inte ska begå brott. Svaga sociala band kan däremot leda till ett destruktivt liv som i sin tur leder till brottslighet. Sampson och Laub (1993, s. 302) menar att det inte enbart är sociala band som har betydelse för om en person börjar begå brott eller inte, utan även så kallade *turning points* som sker under tiden. *Turning points* sker på två sätt, antingen genom en plötslig, radikal händelse eller som en successiv förändringsprocess i de sociala relationerna (Sampson & Laub 1993, s. 304). En person kan ha begått brott under ungdomsåren, men efter en positiv *turning point*, exempelvis ett giftermål eller en fast anställning, börjat leva ett liv fritt från kriminalitet. På samma sätt kan en person som inte begått brott under ungdomsåren efter en negativ *turning point* börja begå brott. Det kan handla om alkoholism, en skilsmässa eller ett avskedande. Sampson och Laub (1993, s. 317) menar att mer forskning behövs om hur förändringar i sociala relationer samspelar med andra faktorer och hur de påverkar om en person börjar, fortsätter eller slutar begå brott. Mer forskning behövs även kring varför *turning points* bara leder till förändring hos vissa personer (Sampson & Laub 1993, s. 318).

2.2.3 Kriminalitet och missbruk

Enligt Angela Moe (2006, s. 337) har ett stort fokus inom den feministiska kriminologin varit att försöka förstå kriminella kvinnors bakgrunder, kriminella sammanhang och behov av specifika behandlingsprogram riktade mot kvinnor. Felipe Estrada och Anders Nilsson (2012, s. 196) har gjort en longitudinell studie kring könsskillnader inom

kriminalitet, social bakgrund, narkotikamissbruk och levnadsvillkor. Forskarna menar att trots att riskfaktorerna för att hamna i ett brottsligt beteende är lika för både kvinnor och män, så är det den faktiska orsaken och processen till ett brottsligt beteende som skiljer dem åt. Eftersom kvinnor begår färre brott än män finns anledning att tro att det krävs mer för att unga kvinnor ska börja begå brott (Estrada & Nilsson 2012, s. 211). Det kan handla om traumatiska upplevelser i barndomen, sexuella övergrepp, partnervåld, fattigdom, hemlöshet och sjukdom (Moe 2006, s. 343). I studierna konstateras att kvinnorna ofta träder in i rättsvärlden med en mängd olika, ofta sammankopplade, erfarenheter och problem vilka förvärras av ett narkotikamissbruk (Estrada & Nilsson 2012, s. 212; Moe 2006, s. 350). Estrada och Nilsson (2012, s. 211) konstaterar att brottshandlingar ger betydligt större konsekvenser för kvinnor än för män. Detta kan bland annat bero på kvinnornas bakgrundsproblematik och deras stora grad av narkotikamissbruk, vilket är en stor orsak till varför de börjar begå brott (Estrada & Nilsson 2012, s. 212). Kvinnornas narkotikamissbruk är även sammankopplat till deras förmåga och vilja att överleva på en daglig basis (Moe 2006, s. 337).

2.2.4 Omgivningens inverkan på identiteten

Ingrid Lander (2003, s. 1) skriver i sin avhandling om hur värdeladdade ord används för att identifiera och namnge en avvikare, en person med negativa, oönskade egenskaper. Orden blir därmed en beskrivning av en persons karaktär istället för en beskrivning av en handling. Orden belyser också vilka föreställningar som finns om vad en person tillåts eller inte tillåts att göra. Lander (2003, ss. 3-4) följde åtta missbrukande kvinnor under knappt tre års tid och studerade hur deras liv påverkades av att omgivningen såg på dem som avvikare. Hon menar att omgivningens val av ord inte bara beskriver en persons karaktär, exempelvis missbrukare, utan även vilka föreställningar om könsroller som finns gällande exempelvis en kvinnlig missbrukare (Lander 2003, s. 2). Omgivningens föreställningar om den missbrukande kvinnan kan leda till social exkludering och en reproduktion av kvinnors underordning. Resultatet i studien visar att kvinnornas självbild formades efter deras sociala positioner i samhället som ”missbrukande kvinnor”. Självbilden formades även utifrån att de var klienter hos socialtjänsten, Kriminalvården och på behandlingshem. Kvinnorna ansåg att självbilden som “den avvikande kvinnan” förstärktes ju mer de vistades inom rättsväsendet och socialtjänsten (Lander 2003, s. 303).

2.2.5 Kritik mot rådande forskning om kvinnors kriminalitet

Även om en stor del av forskningen inom området pekar på att kvinnors brottslighet ökar, så finns det samtidigt viss forskning som istället kritiserar denna rådande uppfattning. Candace Kruttschnitt, Rosemary Gartner och Jeanette Hussemann (2008, s. 9) har i sin forskning undersökt om kvinnors brottslighet verkligen ökat under de senaste 40 åren i den utsträckning som media framställer, eller om det snarare rör sig om moralpanik. Med moralpanik menar de att medias överdrivna rapportering om kvinnors kriminalitet leder till en överdimensionerad rädsla hos allmänheten, när ökningen i själva verket kanske har en naturlig förklaring i samhällets utveckling (Kruttschnitt, Gartner & Hussemann 2008, s. 11). Forskarna menar att en av anledningarna till att forskning om kvinnors brottslighet har fått ett stort fokus i dagens samhälle är att rädslan för att kvinnornas förväntade status som "moralens grindvakter" skulle ha förändrats. Kruttschnitt, Gartner och Hussemann (2008, s. 9) menar dock att denna rädsla var lika aktuell för 40 år sedan som den är nu eftersom kvinnors moraliska ställningstagande inom kriminalitet alltid varit något som diskuterats. I studien undersöks även om vissa eventuella förändringar kan kopplas till förändringar i könsrollerna och forskarna drar slutsatserna att kvinnor som begår våldsbrott direkt avvisar den könsroll som samhället förväntar sig av dem (Kruttschnitt, Gartner & Hussemann 2008, s. 30). Kruttschnitt, Gartner och Hussemann (2008, s. 30) menar vidare att detta är lika sant nu som för 40 år sedan, även om kvinnors sociala och ekonomiska status var mer begränsad då jämfört med nu.

3. Teori

Utifrån studiens syfte har teorier valts ut som på ett eller annat sätt rör genus, identiteter eller olika typer av anknytningar till andra människor. För att skapa förståelse kring vad som påverkat kvinnorna både att påbörja men också avsluta sina brottsaktiva perioder valdes teorin om differentiella associationer och teorin om sociala band. Gällande kvinnornas syn på sin identitet valdes teorier om roller, identitet och stigma vilket kan ge förståelse för hur kvinnorna såg på sig själva, men också för hur de tror att omgivningen såg på dem under den brottsaktiva perioden. Gällande genusperspektiv på kvinnornas upplevelser valdes begrepp om olika typer av maskuliniteter och femininiteter. Detta för att skapa förståelse för skillnader mellan kriminella kvinnor och män, både vad gäller egna upplevelser men också hur omgivningen ser på dem.

3.1 Differentiell association

Edwin Sutherlands (1960) teori om differentiella associationer handlar om individen och dess interaktion med samhällets normer och värderingar. Sammanhanget är viktigt för brottsligt beteende då det möjliggör en brottslig handling. Exempelvis är en tjuv mer benägen att stjäla i en butik när butiksbiträdet inte ser på, än när biträdet är närvarande (Sutherland & Cressey 1960, ss. 74, 77). En persons tidigare livserfarenheter utgör grunden för hur personen definierar situationen, dess eventuella konsekvenser och vilka handlingar personen kommer att begå, oavsett om de är brottsliga eller ej. Sutherlands (1960) teori bygger på nio punkter som definierar processen till brottsliga handlingar.

De första tre punkterna handlar om att det kriminella beteendet är inlärt, sker i samspel med andra personer och inom slutna grupper. Kommunikationen sker både verbalt och genom kroppsspråket (Sutherland & Cressey 1960, ss. 77-78). Den fjärde punkten tar upp att när det kriminella beteendet är inlärt innebär det två saker. För det första kan de brottsliga teknikerna vara både enkla och komplicerade och för det andra finns det olika direktiv gällande bland annat motiv, attityder och drivkrafter (Sutherland & Cressey 1960, s. 78). De olika direktiven är inlärd genom definitionen av rådande lagar som antingen gynnsamma eller ogynnsamma, vilket den femte punkten beskriver. Den sjätte punkten innebär att ett överskott av definitioner som anses gynna en brottslig handling kommer leda till att en person blir kriminell. Differentiella associationer kan variera i prioritet, intensitet, tidsspänn samt frekvens vilket utgör den sjunde punkten (Sutherland

& Cressey 1960, s. 78). Den åttonde punkten menar att inlärning av ett beteende inte innebär att individen härmar någon annans specifika beteende, utan istället de generella mekanismerna kring ett beteende. Detta är likadant oavsett om det handlar om kriminellt eller icke kriminellt beteende. Den nionde och sista punkten handlar om att kriminellt beteende är ett uttryck av generella värderingar och behov. Dessa behov och värderingar är identiska med de som icke-kriminella har. Exempelvis stjälar en tjuv för att tjäna pengar, precis som en icke-kriminell arbetar för att få sin lön, båda behöver pengarna för att vidmakthålla sin status i samhället (Sutherland & Cressey 1960, s. 79).

3.2 Sociala band

Robert Lilly, Francis Cullen och Richard Ball (2011) skriver om Travis Hirschis teori om sociala band. Teorin om sociala band lägger stor vikt vid de band som uppstår mellan individer och samhälle och innebär att kriminalitet uppstår när de sociala banden är svaga eller obefintliga (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 110). Istället för att fråga varför människor begår brott ställer Hirschi frågan om varför människor *inte* begår brott. Han menar att det handlar om de faktorer som håller människan tillbaka från att agera på sina egensinniga impulser. Syftet med teorin är alltså att kartlägga vilken typ av social kontroll som styr när brott begås, dessa kontroller benämns som sociala band (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 111). Den sociala kontrollen består av fyra faktorer; *anknytning*, *åtagande*, *involvering*, och *övertygelse* och påverkar hela individens liv (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 115)

Anknytning tar upp den känslomässiga kontakten mellan individer, framförallt den mellan föräldrar och barn. Indirekt leder anknytningen till en kontroll som bidrar till att ungdomars risk att begå brott reduceras (Lilly, Cullen & Ball 2011, ss. 116). *Åtagande* innefattar framtidsambitioner. Om ambitionerna är höga avstår individen från att begå brott eftersom förlusten av en framtida karriär är för stor. Har individen mycket ostrukturerad fritid ökar risken för ett brottsligt beteende. *Involveringen* inom normgivande aktiviteter är därför viktig för att en person inte ska bli kriminell. För att uppnå en stark social kontroll behövs det även ett fokus på individers tro på de moraliska värdegrunder och normer som samhället vilar på samt strävan att följa dessa. Brister i den moraliska *övertygelsen* kan alltså leda till att individen begår brottsliga handlingar (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 116). Brottsförebyggande program som syftar till att stärka familjen, speciellt gällande barnuppfostran, stöds av denna teori. Det handlar om att

stärka den tidiga anknytningen mellan förälder och barn. En utveckling av individens självkontroll och toleransnivå är också viktig för att en person i framtiden ska kunna motstå impulser att begå brottsliga handlingar (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 135).

3.3 Roll, identitet och stigma

Erving Goffman (2004) menar att människor som möts i sociala sammanhang ständigt sänder ut medvetna eller omedvetna signaler om sina attityder, värderingar och identiteter till varandra. Dessa signaler förmedlas dels genom verbala signaler som *sänds ut* som ord och uttryck och dels genom icke verbala signaler som *överförs* som minspel och handlingar (Goffman 2004, ss. 11-12). En person kan medvetet framställa sig själv på ett visst sätt inför andra genom att sända ut och överföra vissa typer av signaler. Personen spelar en *roll* som syftar till att övertyga omgivningen om att de utsända signalerna är personens sanna jag, rollspelet är alltså en del av identitetsskapandet (Goffman 2004, ss. 13, 23). Signalerna som sänds ut tolkas av personer i omgivningen. Dessa personer får då vissa uppfattningar om individen och tillskriver denne en viss karaktär med föreställningar om hur han eller hon bör vara. Personer i omgivningen tillskriver individen dess *virtuella sociala identitet* vilket inte alltid är överensstämmande med individens *faktiska sociala identitet* (Goffman 2011, s. 10). Oavsett om identiteterna skiljer sig åt kommer personerna i omgivningen bedöma och kategorisera individen att tillhöra en viss grupp. Om det framkommer vissa negativa, avvikande egenskaper som inte stämmer överens med resterande personer i den tillskrivna gruppen kan individen ses som onormal och bli *stigmatiserad* (Goffman 2011, ss. 10-11).

Det finns tre typer av stigman. Den första är *kroppsliga missbildningar*, vilka är synliga för omgivningen. Den andra är *fläckar på den personliga karaktären* som exempelvis svagheter, radikala politiska åsikter eller bristande hederlighet. Den tredje är *stambetingade stigman*, exempelvis ras och religion (Goffman 2011, s. 12). Det finns dock personer i omgivningen som inte uppfattar stigman på samma sätt och som sympatiserar med den stigmatiserade individen. Dessa sympatiserande personer delas in i två grupper. Dels gruppen av personer som innehar samma stigma som individen själv och som därmed både kan visa förståelse och ge stöd åt individen. Dessa kan få en stark sammanhållning och känslor av gemenskap. Dels gruppen av personer som har en relation till individen, exempelvis genom släktskap eller yrke (Goffman 2011, s. 38).

En stigmatiserad person kan erkänna för sig själv att denne besitter oönskade, stigmatiserade egenskaper vilket kan leda till känslor av skam. Insikten öppnar också upp för antingen en möjlighet till förändring av den stigmatiserade egenskapen eller inställningen att kunna skylla ifrån sig och situationen på stigmat (Goffman 2011, ss. 16-18). Det är dock inte alla stigmat som är synliga för omgivningen, eller som visar sig i alla situationer, utan individer med stigmat kan antingen vara *misskrediterade*, där stigmat är synligt eller *misskreditabla*, där stigmat är dolt (Goffman 2011, s. 51). En person kan antingen medvetet eller omedvetet dölja sitt stigma. Att medvetet visa eller dölja de stigmatiserade egenskaperna är en del i individens identitetsskapande. Det kan också handla om att tillfälligt spela en social roll för att anpassa sig eller klara av en situation och därmed behöver det inte vara ett försök att ändra sin personlighet (Goffman 2011, s. 72). Individen kan antingen ha en *duperad* inställning och vara övertygad om att rollen som spelas är äkta eller ha en *cynisk* inställning där denne är medveten om att det är ett skådespel (Goffman 2004, ss. 25-26).

Även om gemenskapen mellan personer med samma stigma är stark kan en stigmatiserad individ inneha en ambivalens gentemot sig själv, där upplevelserna ofta handlar om att denne varken helt identifierar sig med gruppen eller helt kan bryta sig loss från den samma (Goffman 2011, s. 118). Framförallt uppkommer ambivalensen när individen befinner sig bland ”de normala” i samhället och upplever känslor av både skuld och skam för sitt stigma. Individen kan följa vissa normer i samhället, vilket förenar denne med ”de normala” men kan samtidigt inte förneka sitt stigma, vilket håller denne kvar hos de resterande stigmatiserade personerna som bryter mot normerna (Goffman 2011, s. 119).

3.4 Genus, maskuliniteter och femininiteter

James Messerschmidt (2004, s. 17) beskriver de sociala strukturer som finns kring genus, manligt och kvinnligt, som något i grunden onaturligt. Istället är det något som produceras och upprätthålls genom individers vardagliga handlingar. Individers handlingar kan dels definiera men också utmana samhällets sociala strukturer. Strukturerna för även med sig en viss hierarki mellan olika genus, det vill säga att en specifik typ av genus kan inneha mer makt än andra i vissa situationer (Messerschmidt 2004, ss. 42-43). Genusutövandet är därmed inte jämlikt. Denna hierarki återfinns inte

bara mellan kvinnor och män utan även inom dessa två grupper, mellan olika typer av feminiteter och maskuliniteter (Messerschmidt 2004, ss. 42-43).

Messerschmidt (2004, s. 42) skriver, utifrån Connells teori om förhållandet mellan olika typer av maskuliniteter, att den typ av maskulinitet som ofta anses överordnad andra maskuliniteter är den *hegemoniska*. Connell menar att den hegemoniska maskuliniteten kan innebära olika saker i olika samhällen och tidsepoker. Han förklarar dock att det som ändå kan anses vara grundläggande för den hegemoniska maskuliniteten är att den alltid är idealiserad, förhärliagd och kulturellt hedrad (Messerschmidt 2004, s. 43). Hegemonisk maskulinitet är den socialt dominerande maskuliniteten och anses vara överordnad andra typer av maskulinitet. Connell tar även upp den *medskyldiga* maskuliniteten, som får fördelar av hegemonin men inte samma utrymme, och den *underordnade* maskuliniteten som är underordnad hegemonin på grund av grupptillhörigheten, såsom till en specifik ras, klass eller sexuell läggning. Slutligen tar Connell upp den *stridslystne* maskuliniteten som kännetecknas av ett uttryckt motstånd gentemot den hegemoniska maskuliniteten, alternativt ett direkt utmanande av den (Messerschmidt 2004, s. 43).

Connell menar att maktrelationerna mellan olika genus baseras på mäns globala dominans över kvinnor (Messerschmidt 2004, s. 42). Detta visar sig bland annat genom att även den mest idealiserade, dominanta och kulturellt hedrade formen av femininitet, kallad den *framhävda* femininiteten, är underordnad den hegemoniska maskuliniteten, eftersom den är skapad för att tillgodose mäns intressen och begär (Messerschmidt 2004, s. 42). Andra former av femininiteter är ofta olika kombinerade strategier av följsamhet och motstånd gentemot den hegemoniska maskuliniteten. Eftersom skapandet av olika typer av femininiteter alltid sker i ljuset av mäns globala dominans måste därför kvinnor alltid förhålla sig till detta (Messerschmidt 2004, s. 42).

Messerschmidts (2004) poäng är i korta drag att kritisera de förklaringar som homogeniserar de olika könen. Oavsett vilket kön en person tillhör kan denne utöva olika typer av genus, feminina såväl som maskulina. En kvinna kan utöva ett maskulint genus och en man kan utöva ett feminint genus. Messerschmidt (2004, s. 42) menar att genus endast bör ses som något flytande och situationellt konstruerat. Vilken typ av genus som utövas beror bland annat på vilka kopplingar och relationer som individen har till andra människor i sammanhanget samt vilken typ av miljö som individen rör sig i.

4. Metod

I detta avsnitt presenteras och motiveras de olika metodologiska val som gjorts under studiens gång. Avsnittet berör metodologiska frågor gällande tillvägagångssätt, urvalsstrategier, tillförlitlighet och etiska överväganden.

4.1 Val av metod

Utifrån studiens syfte och frågeställningar valdes att göra *kvalitativa semistrukturerade intervjuer* för att kunna lyfta fram kvinnornas subjektiva berättelser om sina brottsaktiva perioder (Bryman 2002, s. 301). Kvalitativ metod syftar just till att förstå världen genom respondenterna och därmed skapa mening utifrån deras erfarenheter (Kvale & Brinkmann 2014, s. 17). I en semistrukturerad intervju utgår forskaren från en intervjuguide med specifika teman och förslag på frågor, vilka dock kan ändras under intervjuens gång samtidigt som respondenten kan formulera sina svar på eget sätt (Bryman 2002, s. 301).

En fördel med att använda sig av kvalitativa intervjuer i studien är att kunna skapa en djupare förståelse för hur livet kan se ut för kvinnliga brottslingar (Repstad 2007, s. 15). Även om resultatet i denna studie endast redogör för respondenternas subjektiva upplevelser, kan det ge en inblick i hur det kan se ut även för andra brottsaktiva kvinnor. Hade studien i stället baserats på enkäter, där frågorna redan är givna och möjligheten till att ställa passande följdfrågor saknas, hade resultatet endast berört ämnet på ytan, men med fördelen att generaliserbarheten ökar (Bryman 2002, s. 93). Eftersom frågorna i en semistrukturerad intervju kan anpassas till tidigare berörda ämnen flyter samtalet under intervjun på bättre och leder till att mer relevant information förhoppningsvis framkommer. Eftersom kvinnorna som intervjuades inte längre var brottsaktiva hade intervjuerna en *retrospektiv* vinkel, vilket innebär att respondenterna ser tillbaka på något som tidigare hänt (Repstad 2007, s. 105). En nackdel med retrospektiva intervjuer är att människor kan glömma känslor, händelser och åsikter från förr samt att deras minnen kan påverkas av åsikter de tillägnat sig senare. Denna felkälla minskades dock genom att kvinnorna ombads ge konkreta exempel på det de berättade, vilket Repstad (2007, s. 106) menar är metodiskt bättre lämpat. Att ses som kriminell kan tänkas upplevas som skamset, vilket är en av anledningarna till att valet av respondenter föll på kvinnor som inte längre var brottsaktiva. Kvinnorna har på så vis fått distans till den delen av livet vilket förhoppningsvis bidrog till att svaren blev mer öppna och beskrivande.

En nackdel med kvalitativa intervjuer är att *generaliserbarheten* till en större population kan anses låg (Bryman 2002, s. 270). Syftet med studien är dock inte att dra generella slutsatser utan att istället undersöka kvinnornas subjektiva upplevelser och erfarenheter kring livet som kvinnlig brottsling, vilket gör kvalitativa intervjuer till den metod som är bäst lämpad. Även om syftet med kvalitativ metod inte är att kunna generalisera resultatet, så talas det ibland om *överförbarhet* i kvalitativa studier vilket motsvarar den externa validiteten i kvantitativ forskning (Bryman 2002, s. 46). Överförbarheten kan handla om att resultatet bekräftar andra studier, såväl kvantitativa som kvalitativa, och att resultatet har en viss giltighet utöver den studerade kontexten. För att överförbarheten till andra kontexter ska vara god uppmanas kvalitativa forskare att ge en fyllig beskrivning av de kontexter som undersöks (Bryman 2002, s. 260).

4.2 Urval

Syftet har under studiens gång ändrats och var till en början tänkt att fokusera på unga kvinnor som varit aktiva i kriminella nätverk. Denna målgrupp visade sig dock vara svår att nå, varför syftet fick justeras och urvalsramen breddas. Målgruppen blev istället tidigare brottsaktiva kvinnor oberoende av ålder. För att hitta lämpliga respondenter och kunna svara på studiens frågeställningar användes ett *tvåstegsurval* (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne 2011, s. 42). Till en början kontaktades ett flertal svenska organisationer som på olika sätt arbetar med tidigare kriminella personer och informationsbrev (se Bilaga 1) skickades ut till organisationerna. Nästa steg blev att, genom ett *bekvämlighetsurval*, be organisationerna informera samt fråga lämpliga kvinnor som uppfyllde kriterierna om de ville delta (Bryman 2002, s. 114). I vissa fall användes även *snöbollsmetoden* där deltagande respondenter ombads fråga andra kvinnor i sin närhet, som uppfyllde kriterierna, om de ville delta i studien (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne 2011, s. 43).

4.3 Tillvägagångssätt

Sammanlagt intervjuades 12 kvinnor och majoriteten av intervjuerna hölls i lokaler tillhandahållna av de organisationer som kvinnorna kontaktats via. Det visade sig vara svårt att få tag på tillräckligt många respondenter att intervjuas ansikte mot ansikte vilket gjorde att några av intervjuerna genomfördes via telefon. Vid dessa tillfällen användes högtalartelefon för att kunna vara två intervjuare samt möjliggöra inspelning av samtalen.

Att intervjua respondenter via telefon har både för- och nackdelar. En fördel är att urvalsramen för respondenter kan breddas, då det är möjligt att intervjua personer som befinner sig långt bort. En nackdel med telefonintervjuer är att det kan vara svårare att etablera ett förtroende mellan parterna. En annan nackdel är att intervjuaren inte ser respondentens kroppsspråk och vice versa, vilket kan öka risken för missförstånd (Bryman 2002, s. 129). Organisationernas lokaler användes främst för att kvinnorna skulle befinna sig i en trygg, välkänd och neutral miljö och för att intervjuerna skulle kunna genomföras ostört. Valet av plats för intervju är viktig eftersom det kan påverka kvaliteten på resultatet (Repstad 2007, s. 95).

För att säkerställa att all viktig information gällande både omgivning och samtal kom med, samt för att underlätta *transkriberingen*, användes ljudupptagning och anteckningar under intervjutillfällena (Bryman 2002, s. 310). Att föra anteckningar är fördelaktigt då respondenten kan ge viktig information efter avslutad inspelning och denne lättare kan tala fritt om sin tidigare brottslighet (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne 2011, s. 53). Vid de flesta intervjutillfällena valdes att ha två intervjuare närvarande. Det är att föredra eftersom en person kan leda samtalet och den andra personen kan observera och föra anteckningar. Det är även att föredra eftersom kvinnornas brottslighet kan anses vara ett känsligt ämne och respondenterna kan känna sig utfrågade eller i underläge om intervjuerna är fler än två (Repstad 2007, s. 111).

Intervjuguiden (se Bilaga 2) som användes var utformad efter specifika teman kring kvinnornas brottsaktiva perioder och innehöll förslag på frågor. Strävan var att få intervjun att likna ett vardagligt samtal där intervjuaren följde respondenten i samtalet, ställde lämpliga frågor och följdfrågor samt kontinuerligt styrde tillbaka samtalet till aktuellt ämne (Repstad 2007, s. 101). Intervjuerna inleddes med att kvinnorna ombads ge viss bakgrundsinformation för att ge en naturlig ingång till ämnet och därefter följdes intervjuguiden (Repstad 2007, s. 101). Under intervjun berördes känsliga ämnen och frågorna mot slutet av intervjun var därför av mer allmän karaktär, exempelvis respondenternas generella uppfattningar om kvinnliga brottsaktiva personer. Detta för att få ett mer lätsamt avslut på intervjun (Repstad 2007, s. 101).

När intervjuerna var genomförda transkriberades dessa i sin helhet då en nedskrivna text lämpar sig bättre för analys (Kvale & Brinkmann 2014, s. 220). Efter transkriberingarna

påbörjades en *tematisering* av materialet (Bryman 2002, s. 384). Materialet delades upp i tre teman, kopplade till studiens frågeställningar, och färgkodades för hand för att hitta specifika svarsmönster. Kodning används för att skapa en överblick över materialet genom att speciella delar i texten kopplas till ett eller flera nyckelord (Kvale & Brinkman 2014, s. 241). Den typ av kodning som användes i studien var den *öppna kodningen*, vilken innebär att materialet bryts ner och studeras för att skapa begrepp som sedan kan kopplas samman och omformuleras till kategorier (Bryman 2002, s. 377). Den färdigställda kodningen var det material som sedan låg till grund för studiens resultat.

4.4 Tillförlitlighet och pålitlighet

Då studien utgår från kvalitativ metod kan *replikerbarheten* i regel anses låg eftersom forskare i kvalitativ metod själva spelar en stor roll i skapandet av forskningen (Bryman 2002, s. 270). Forskaren är inte bara den som väljer vilket material som ska samlas in och vilka frågor som ska ställas, utan även den som sedan analyserar materialet och lyfter fram aspekter som denne tycker är viktiga. Det innebär att andra forskare skulle kunna tolka samma material på ett helt annat sätt (Bryman 2002, s. 270). I kvantitativa studier diskuteras i regel *validitet* och *reliabilitet* medan det i kvalitativa studier snarare benämns som *tillförlitlighet* respektive *pålitlighet* (Bryman 2002, s. 258). Det finns ett flertal faktorer som kan öka tillförlitligheten. I denna studie användes exempelvis ljudupptagning för att efteråt kunna höra respondenternas betoningar och tonläge. Ljudupptagningar medför även möjligheten att noggrant transkribera materialet, vilket även detta ökar tillförlitligheten då materialet kan analyseras ordagrant upprepade gånger.

Under intervjun fördes även minnesanteckningar för att lättare komma ihåg respondenternas kroppsspråk och annan relevant information från intervjun då det ibland kan vara av vikt för att förtydliga det som respondenterna säger (Repstad 2007, s. 93). Tillförlitligheten kan också tänkas öka då studien genomfördes av tre personer. Att vara flera personer som diskuterar och analyserar resultaten bidrar förhoppningsvis till en djupare analys (Repstad 2007, s. 111). Tillförlitligheten i denna studie kan tack vare dessa faktorer anses vara god. Även pålitligheten, reliabilitetens motsvarighet, kan i denna studie anses vara god eftersom det handlar om hur forskare bland annat redovisar en fullständig redogörelse för alla delar i studien. Det kan handla om allt från problemformulering till hur kodningen gått till i studien (Bryman 2002, s. 261).

4.5 Etiska överväganden

I genomförandet av studien har stor hänsyn tagits till Vetenskapsrådets (2002) etiska riktlinjer och de fyra forskningskraven: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. I sökandet av respondenter valdes att till en början skicka ut informationsbrevet (se Bilaga 1) till organisationerna som i sin tur skickade detta vidare till lämpliga kvinnor. I informationsbrevet redogjordes för de fyra etiska forskningskraven. Därefter kontaktades några av de kvinnor som organisationerna hänvisat till och de tillfrågades om de ville delta i studien. I vissa fall valdes dock, av etiska skäl, att låta kvinnorna själva återkoppla vid intresse för deltagande. Detta gällde främst för de kvinnor som enligt organisationerna verkat osäkra på om de ville delta, för att de inte skulle känna sig tvingade.

Innan intervjuerna påbörjades informerades respondenterna åter igen om de fyra forskningskraven. För att uppfylla informations- och samtyckeskravet gavs information om studiens syfte, att deltagandet var frivilligt samt att de kunde välja att inte svara på alla frågor som ställdes. Respondenterna fick även samtycka till inspelning av intervjun och för att tillgodose nyttjandekravet informerades de om att materialet endast var tillgängligt för intervjuarna och handledare samt att inspelningarna efter studiens färdigställande raderas. För att uppfylla konfidentialitetskravet tilldelades samtliga respondenter fingerade namn, vilka användes genomgående i studien. Under intervjuerna togs hänsyn till de etiska frågor som uppstod, exempelvis kunde ämnet anses känsligt då det ställdes ingående frågor om kvinnornas livsval och brottsliga beteende. Det blev således en balansgång under intervjuernas gång mellan studiens syfte och att värna om kvinnornas integritet (Kvale & Brinkmann 2014, ss. 98-99). Hänsyn togs alltid till om respondenten verkade vilja undvika att svara på en fråga även om det inte uttalades. Vid några tillfällen valdes därför att inte fråga mer ingående om vissa områden (Repstad 2007, s. 100). För att inte skapa en maktobalans och för att undvika en större distans mellan intervjuare och respondent intervjuades bara kvinnor som inte längre var brottsligt aktiva (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne 2011, s. 50). Under intervjuerna valdes att, av etiska skäl, benämna kvinnorna som tidigare brottsaktiva istället för kriminella då detta ord kan anses laddat och därmed skapa en känsla av stigmatisering för respondenten.

5. Resultat

Resultatet av de 12 genomförda intervjuerna är uppdelat i tre övergripande teman; *det brottsaktiva livet, identitet och upplevda skillnader mellan kvinnor och män*. Nedan särskiljs kvinnornas missbruk från övrigt kriminellt beteende då de själva skilde de två begreppen åt under intervjun. Nedan används också begreppet brottslighet för att förklara själva handlingarna medan begreppet kriminalitet används för att beskriva livsstilen där både handlingar och moraliska ställningstagande inkluderas.

5.1 Översikt respondenter

	Gittan	Jasmine	Stina	Kajsa	Amanda	Barbro	Camilla	Miriam	Helena	Olivia	Rebecka	Petra
Ålder	58	43	58	57	41	60	29	31	50	25	34	32
Uppväxt i storstad	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej
Dysfunktionell familj som barn	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej
Traumatisk händelse i barndomen	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja
Missbruk	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Påföljd/ Fängelse	Ja/ Ja	Ja/ Ja	Ja/ Nej	Ja/ Ja	Ja/ Ja	Nej/ Nej	Ja/ Ja	Ja/ Nej	Ja/ Nej	Ja/ Nej	Ja/ Ja	Ja/ Nej

5.2 Det brottsaktiva livet

Samtliga intervjuer inleddes med att kvinnorna fick berätta om sin bakgrund. Frågorna handlade då om familjeförhållanden, skolgång och vägen in i brottsligheten. Det fanns många likheter bland kvinnorna trots olika familjeförhållanden, skolgångar samt ingång till det brottsliga livet. För att bäst belysa kvinnornas brottsliga liv är detta avsnitt uppdelat i två delar. Den första delen handlar om anledningarna till varför de började begå brott. I den andra delen redogörs för bakgrunden till att kvinnornas brottslighet fortsatte samt vad som gjorde att de slutligen tog sig ur sitt brottsliga leverne.

5.2.1 Att hitta hem

Gällande familjeförhållandena hade fem av kvinnorna en bra och trygg familj medan sju av kvinnorna kom från en, på ett eller annat sätt, dysfunktionell familj. Det som är gemensamt för majoriteten av kvinnorna är att alkohol- och/eller narkotikamissbruket var den största faktorn till att de började leva ett kriminellt liv. Exempel på förklaringar till

varför dessa kvinnor började missbruka och begå brott är att de antingen varit med om traumatiska upplevelser eller att de var nyfikna tonåringar och tyckte om "kicken" de fick av det. Gemensamt för dessa kvinnor är att ingen av dem kände sig hemma någonstans förrän narkotikan kom in i deras liv, då hittade de hem. Helena beskriver följande "[...] alltså när jag hittade drogerna, jag började med amfetamin när jag var 12 år, då blev jag alltså, då hittade jag hem. Då fick jag plötsligt ett värde... eller en... då fick jag en status hos dom äldre [...]" Stina beskriver också "[...] men alltså jag kunde inte känna mig hemma nånstans! Inte i min familj, inte med min syster, inte med nånting [...] men när amfetaminet kom in då kändes det liksom bara woah, det bara föll på plats!"

Kvinnornas umgängeskrets visade sig vara något som har haft stor inverkan på dem. Bland annat handlade det om att de hamnade snett och därmed umgicks med fel personer. En av kvinnorna, Kajsa, blev våldtagen som tonåring och hade svårt att hantera situationen. Hon beskrev sig som en mycket olycklig tonåring och händelsen ledde till att hon sökte sig till likasinnade och slutligen hamnade i en destruktiv miljö. Några av kvinnorna var mobbade som barn och sökte sig till grupper där de blev accepterade och fick vara sig själva. Det handlade alltså om att känna en samhörighet till andra, även om det innebar början på ett brottsligt liv.

Gemensamt för flera av kvinnorna var att de kände en hopplöshet. Det handlade både om en brist på tillit till vuxenvärlden och hopplöshet gällande sitt liv och öde. En av kvinnorna, Helena, blev sexuellt utnyttjad mellan tre och åtta års ålder. Hon placerades på olika institutioner men rymde från samtliga av dessa. Hon beskriver sin känsla av hopplöshet såhär "Jag rymde från alla de där hemmen jag var på. För mig spelade det inte så stor roll för jag visste att jag kommer inte hem. Det enda som kunde hända var att de skickade mig till ett nytt ställe och jag var ju så van vid det. Så för mig var det inte konstigt...". En annan av kvinnorna, Miriam, pendlade ut och in på olika institutioner fram tills hon var 19 år gammal. Även hon blev, under åtta års tid, sexuellt utnyttjad som barn och beskriver sin hopplöshet såhär:

Jag hade levt med både fysisk och psykisk misshandel på daglig basis. [...] mycket skuld har jag men den skulden lägger jag inte på mig utan den lägger jag på den vuxenvärlden som inte fanns, på den vuxenvärlden som såg men valde att inte göra nånting. När jag var sex år gammal så har jag journaler från barnpsyken i XX [stad] där det står att jag har blivit, att jag blir sexuellt utnyttjad och där är även läkarintyg när jag

är sex år gammal som visar att jag är penetrerad. [...] Dom kunde ha hjälpt mig men dom gjorde inte det. [...] Jag hade blivit så bränd så att tilliten till vuxenvärlden var helt ut, alltså helt raderad. Jag hade ingen tillit till vuxenvärlden överhuvudtaget.

(Miriam)

5.2.2 *Det fortsatta brottsliga livet*

Den gemensamma nämnaren, när det gäller det fortsatta brottsliga livet, är kvinnornas missbruk. Det handlar om att försörja sitt missbruk, hur det görs är inte det viktigaste utan det handlar bara om att ordna fram mer narkotika. Kajsa var en av kvinnorna som menade att kriminaliteten endast var en bisak till att försörja sitt missbruk. Rebecka beskrev att hon dolde sitt missbruk för sin omgivning och säger “[...] Man försöker ju skydda drogen till allt, vilket pris som helst”. Kajsa beskrev sin brottslighet som att den moraliska kompassen flyttas, att det inte finns några känslor kring andras saker när hon gjorde inbrott och liknande. Hon menar att det skapas ett starkt försvar för brottsligheten. För alla kvinnorna kan konstateras att den brottsliga perioden hela tiden handlade om det egna valet. Händelser i kvinnornas liv må vara orsaken till brottsligheten, men det egna valet gjorde att kriminaliteten och missbruket fortsatte.

Att kvinnorna kom ur sina missbruk berodde till stor del på att något inträffade vilket resulterade i ett uppvaknande. För tre av kvinnorna handlade det om att någon närstående dog. Andra händelser var exempelvis att en partner gjorde dem illa, de blev häktade eller dömda till fängelse. Upplevelser av att de nått botten och att situationen hade blivit ohållbar var ytterligare anledningar till att kriminaliteten och missbruket upphörde. Återigen var det kvinnorna själva som valde att ta sig ur sitt brottsliga liv. Det fanns dock nyckelpersoner för de flesta av kvinnorna som stöttade och motiverade dem. Rebecka beskriver “Alltså han [Rebeckas man], det var ju varför jag ville lägga ner liksom. Han var... ehm... alltså motivationen då. Sen kan man aldrig bli drogfri för någon annans skull, man måste vilja det själv.” Miriam beskriver också “[...] jag tror att du måste knarka färdigt. Jag tror att du måste bli så trött på det att du inte pallar mer [...]”. Olivia berättar hur hennes familj och vänner hela tiden gjorde orosanmälningar och hur hennes föräldrar åkte för att hämta henne i hopp om att hon skulle sluta missbruka. Olivias pojkvän försökte också få henne att sluta och ställde slutligen ett ultimatum som ett sista

försök till att få hennes missbruk att upphöra. En kort tid därefter blev hon häktad och det var först då hon fick insikt och vilja att avsluta sitt missbruk och sitt brottsliga liv.

De flesta av kvinnorna upplevde att de tappade all ork gällande sitt missbruk, vilket var en bidragande orsak till att de beslutade sig för att avsluta sitt missbruk och förändra sitt beteende. "Nej, jag var helt slut [...] Och så här var det dom sista åren, så orkade jag inte ens göra brott när jag missbrukade." säger Kajsa och menar att det var orkeslösheten som gjorde att hon slutade med sitt missbruk. Miriam förklarar sin situation såhär "Nej, det kom någonstans när jag förstod att jag var mamma och att jag ville ta den rollen på allvar [...] Och jag ville bli drogfri och jag visste att jag kan inte bli drogfri och hålla mig drogfri om jag inte förändrar mina beteenden.". Det handlade alltså om kvinnornas egna val som gjorde att de kunde ta sig ur sitt missbruk och sin kriminalitet. "[...] man måste ner till botten för att kunna nå toppen." sammanfattar Petra när hon beskriver att hennes situation var så ohållbar att hon behövde sluta med sitt missbruk.

5.3 Identitet

Gällande kvinnornas syn på sin identitet under sin brottsaktiva period, ombads de berätta hur de såg på sig själva då och om det skiljer sig från hur de ser tillbaka på sig själva nu. De berättade också om hur de tror omgivningen såg på dem under den brottsaktiva perioden. Gemensamt för de flesta av kvinnorna är att de påbörjade sin brottsaktiva period under tonåren. Som nämndes ovan hade några av kvinnorna en traumatisk uppväxt med fysisk och psykisk misshandel samt sexuellt utnyttjande, vilket bland annat ledde till missbruk och kriminellt beteende. Flera av kvinnorna påpekade att de fick kontakt med andra ungdomar och vuxna som missbrukade och var kriminella samt att de fick en känsla av acceptans i dessa kretsar. Jasmine var en av flera kvinnor som varit mobbad och utstött av sin familj. Hon berättar hur hon gick från att inte passa in till att "bli någon":

[...] från att ta det steget ba 'mig sätter sig ingen på', liksom ska vara tuff och häftig när man egentligen är liten och rädd [...] där kunde jag vara mig själv det var ingen som retade mig så utan där fick jag vara den jag är så. Man blir accepterad i dom kretsarna. Alla nya är accepterade i dom kretsarna med droger och kriminalitet. Jag tror att det är där som man har liksom den kärnan också, att alla känner utanförskap och liksom kommer till ett sammanhang där, ja, 'här hör jag ju hemma' [...]

(Jasmine)

Att bli accepterad tycktes vara en viktig del för flera av kvinnorna och en grundsten till varför de sökte sig till andra likasinnade. Flera av kvinnorna beskriver hur de kunde börja forma sin identitet som de ville och bli någon som de andra i omgivningen såg upp till. Petra beskriver hur hon frågade sig själv varför hon inte gjort detta tidigare och säger "Man fick respekt, folk såg upp till en [...] Från att gått från världens mobbaste tönt till en som alla har respekt för". Miriam berättar om hur hon såg på sig själv under sin brottsaktiva period och förklarar "Alltså jag tyckte jag var det coolaste som hade gått i ett par skor. Jag tyckte att jag var, alltså jag var, jag var odödlig, jag hade ingen, överhuvudtaget inget, jag hade ingen empati [...]". Hon fortsätter sedan beskriva att hennes bild inte riktigt överensstämmer med hur hon tror att andra uppfattade henne:

Nej de uppfattade mig nog mer som en liten arg chihuahua liksom, som stod och skrek och skällde och gorma och gapa. Men har du liksom 30 stora rottweilers bakom dig så spelar det ingen roll hur liten och ettrig och dryg du är för de kommer aldrig gå på dig ändå. Grejen var att jag tittade aldrig bak, utan jag bara tog åt mig äran och tyckte att jag var jättehäftig.

(Miriam)

Gemensamt för kvinnorna som intervjuades är att de haft någon form av alkohol- och/eller narkotikamissbruk. Gemensamt för de flesta är också att de inte såg på sig själva som missbrukare utan snarare som en person som använde narkotika. Några av kvinnorna berättar dock att när de började injicera narkotika kom också en känsla av att ha blivit en missbrukare. Rebecka beskriver följande:

Alltså jag tror det var när jag började med sprutor som jag bara 'oj, gud'. För att... Man tänjer på sina gränser hela tiden, och jag var såhär 'jag kommer aldrig testa heroin, det är slutstationen liksom, och det är bara smutsiga pundare som håller på med det'. Och innan så var jag liksom 'jag ska aldrig testa sprutor' [...] Men alla dom här gränserna tänjer man på och kliver över ens egna värderingar [...] Men framför allt det där, när jag tog min första spruta då kände jag såhär 'oj, gud, nu är jag verkligen narkoman'. För jag hade inte nog sett mig som en narkoman innan det.

(Rebecka)

De flesta av kvinnorna beskriver hur de idag kan se tillbaka på sig själva och inse att de egentligen var missbrukare långt tidigare än de erkänt för sig själva. Helena var en av kvinnorna som tidigt identifierade sig som både missbrukare och kriminell och säger

“Alltså jag hade väl ingen identitet, alltså jo min identitet det var, jag var missbrukare jag var kriminell [...] det e inte så jävla konstigt... jag har levt det livet hela mitt liv.”. Flera av kvinnorna beskriver också att de inte ansåg att narkotikamissbruket i sig var kriminellt utan skiljde mellan att använda narkotika och att begå brott. För Gittan och Stinas del var narkotika inte kriminaliserat till en början utan blev det först efter några år. Båda upplevde att samhället “gjorde dem” kriminella genom de nya lagarna. Vissa av kvinnorna försökte till varje pris dölja sitt missbruk och sin kriminalitet för omgivningen som ett sätt att skydda sina barn från att bli omhändertagna av myndigheter. Det handlade också om att medvetet eller omedvetet slippa ta itu med sina problem och sitt missbruk. Flera av kvinnorna beskriver hur de manipulerade omgivningen, framförallt myndigheter men också sina familjer. Rebecka beskriver hur hon alltid var mån om sitt yttre och att hon alltid såg till att vara ren och snygg. Stina beskriver hur hon manipulerade urinproven med sitt barns urin för att inte visa att hon fortfarande missbrukade och säger:

Det är ju det som är det hemska egentligen. Det kan jag tycka är det hemskaste av alltihop idag! Mm... Att ingen såg det, att inte dom [barnen] var viktigare för samhället än... att man... att det var så lätt att dupera folk och manipulera och... [...] nånstans hade jag det i mig liksom att man tar hand om sina barn. Idag kan jag ju se... långa perioder som det hade vart mycket bättre för bägge om dom inte hade varit hos mig...

(Stina)

Kvinnorna som intervjuades har levt med missbruk och kriminalitet under olika lång tid, för vissa varade den brottsaktiva perioden under ett par år medan vissa levt med missbruk och kriminalitet i över 30 års tid. För de flesta av kvinnorna bestod umgängeskretsen till slut enbart av andra personer som också var missbrukare och/eller kriminella. Bland annat beskriver både Gittan och Jasmine hur de helt tappade kontakten med sina familjer och tidigare vänner under den brottsaktiva perioden. Flera av kvinnornas familjer försökte hjälpa dem på olika sätt men de ville inte ha hjälpen, oftast eftersom de inte insåg vilka problem de faktiskt hade. Rebecka, Amanda och Olivia valde själva att aktivt ta avstånd från sina familjer under den brottsaktiva perioden. Det kunde handla om att de inte ville ha påtryckningar om att sluta använda narkotika, att de skämdes eller att de ville skydda sina familjer och inte dra skam över dem. Flera av kvinnorna berättade också om hur de såg ner på vanliga, “normala” personer som inte var missbrukare eller kriminella. Olivia berättar om hur hon försökte upprätthålla en fasad för sig själv och andra:

Asså jag såg ner på dom andra tjejerna, för att typ hålla upp mig själv. Fast egentligen... det var ju inte äkta [...] jag tänkte ofta [...] 'haha, fan vilket tråkigt liv, nu ska ni till ett jobb' typ. Fast egentligen var jag nog avundsjuk typ. För där gick dom i sina fina kläder och... skulle till ett jobb och satt och skrattade och... hade polare typ som var äkta så här och dom kolla alltid konstigt liksom när jag kom in med två gubbar liksom, det ser inte så jätte... dom var garanterat inte avundsjuka på mig liksom...

(Olivia)

Flera av kvinnorna beskriver att livet rasade allt mer och att narkotikan och kriminaliteten tog över helt till slut. De flesta av kvinnorna som intervjuades delar samma uppfattning om att en person måste ner på botten innan den kan börja ta tag i sitt liv och sina problem. Som nämndes ovan kom flera av kvinnorna till insikt och erkände för sig själva att de behövde hjälp först efter att de varit med om traumatiska händelser. De menade att det finns hjälp att få när en person väl nått botten och erkänt det för sig själv. Samtliga kvinnor som intervjuades förklarade också att de mer eller mindre brutit kontakten helt med personerna i missbrukskretsarna. De menade att de var tvungna att bryta kontakten för att kunna gå vidare och leva ett liv fritt från narkotika och kriminalitet.

5.4 Upplevda skillnader mellan kvinnor och män

Kvinnorna som intervjuades fick frågan om de upplevt skillnader i bemötandet mellan dem själva och männen i deras närhet. Frågor ställdes också kring deras allmänna uppfattningar om skillnader mellan kvinnor och män i den kriminella världen. Alla 12 kvinnor uppgav att de på ett eller annat sätt upplevt skillnader som kan kopplas till vilket kön en person har. Flera av kvinnorna berättar att dessa upplevda skillnader kan vara både positiva och negativa. Jasmine säger exempelvis såhär om att det vanligtvis är mannen som "tar på sig" brottet och får straffet:

Det är oftast männen som åker fast, dom åker fast och dom åker in ett par månader om året på anstalt. Dom får äta upp sig, dom fräschar till sig, tandvård, solar, blir fräscha, fina, starka, friska, medan tjejen hon är kvar ute på gatan och liksom... Hon hade ingen möjlighet att liksom... ja, ta hand om sig själv [...] tjejen är oftast hemma kanske och grejar och städar och tar hand om prylarna som mannen drar hem. Och ja, dom fallerar liksom både kroppsligt och själsligt, ja en tjej blir mer trasig tror jag.

(Jasmine)

Jasmine, och flera andra av de intervjuade kvinnorna, beskriver en verklighet där kvinnan på sätt och vis kommer lindrigare undan och hon ofta slipper bli straffad för de brott hon begått. Även om mannen och kvinnan har begått ett brott tillsammans så är det mannen som ”tar på sig” straffet. Flera av kvinnorna som berättar om detta belyser dock starkt den negativa sidan av att kvinnor mer sällan blir dömda till fängelsestraff jämfört med män. De menar att ett fängelsestraff kommer som en välbehövlig paus i det brottsliga livet. Det är inte bara en chans till vila, uppladdning och återhämtning utan även en chans att ta sig ur brottslighet och missbruk. Kvinnorna menar att när männen, tack vare ett fängelsestraff, får chansen att komma bort från jobbiga situationer i livet, så blir kvinnorna lämnade ensamma kvar att ta hand om allt från missbruk till bostad och i vissa fall barn. De menar att kriminella kvinnor därför inte har samma chans att få perspektiv på sitt liv som kriminella män har. Gittan säger följande om att mannen alltid ”tar på sig” straffet och kvinnan blir lämnad kvar:

Det är fruktansvärt ojämlikt om man så säger [...] Nu för tiden är det liksom lite ändring på det faktiskt, för att nu räcker det inte att killen tar på sig det, utan i regel åker man fast båda två [...] Och det är faktiskt ganska bra, tycker jag. För att då får man den möjligheten att få ett avbrott i det liksom, och det är dom möjligheterna man har.

(Gittan)

Flera av kvinnorna menar även att klimatet för dem i den brottsliga världen ser väldigt annorlunda ut jämfört med männens. Gittan beskriver att kvinnor upplever mycket mer skam och skuld än männen, speciellt om hon har barn. Även Kajsa upplevde extra mycket skam och skuld eftersom hon var en mamma som inte följde normen. En annan kvinna, Stina, pratar om att kvinnor alltid har haft sämre status än sina manliga motsvarigheter i den brottsliga världen. Hon beskriver att det råder en dålig kvinnosyn där kvinnor kan jämföras med en motorcykel, alltså att kvinnan är en ägodel. Även Kajsa pratar om kvinnors lägre ställning. Hon menar att kvinnor enligt normen ska vara en “helig madonna”, okysst, stå i köket och laga mat samt att kvinnor som begår brott bryter alla dessa normer, samtidigt som en man som begår brott istället kan ses som häftig och farlig. Stina pratar om hur omgivningen ser på kvinnliga brottslingar som manliga, något hon menar inte är så konstigt då kvinnorna får göra allt som är manligt när männen är borta. Hon säger att ingen kvinna skulle kunna blomstra i en miljö där hon får freda och försörja sig själv utan något stöd. Även Camilla, Miriam och Helena pratar om att de stött ifrån sig

den typiskt kvinnliga rollen och istället sett sig som ”pojkflickor”. Miriam beskriver sig själv som en väldigt aktiv, beslutsfattande tjej, som alltid syntes och hördes. Hon menar att kvinnor i den brottsliga världen egentligen ska hävda sig på ett helt annat sätt, vilket gjort att hon intagit en mer manlig roll. Miriam säger även att kvinnor alltid måste bevisa sin lojalitet gång på gång, men som man räcker det att bevisa sin lojalitet ett par gånger. Hon berättar att hon fick kämpa hårt och länge som kvinna för att bevisa var hon stod. Helena identifierade sig även hon som en av killarna. Hon säger att hon alltid har slagit först och frågat sen, vilket hon menar att tjejerna aldrig gjorde. I hennes ögon var det ett bevis på att tjejerna var “mesar”. Camilla säger såhär om att tjejer måste ta för sig som killar gör, om de inte vill bli offer:

Vi är liksom, kvinnor är svagare än män. Så är det. Alltså i den branschen är det så [...] Jag har ju varit en pojkflicka i hela mitt liv. Jag har ju nästan tagit för mig som killarna gör. Men dom tjejer jag har umgått med eller som jag har träffat på under missbruket... dom har nästan varit likadana eller så har dom blivit utsatta. Och blivit till offer.

(Camilla)

Flera av kvinnorna berättar även att det i den brottsliga världen ofta ställs krav på att kvinnor inte bara ska vara smarta utan även snygga, sexiga och tillgängliga för männen. Rebecka säger att hon är väldigt glad att hon sluppit prostituera sig, vilket hon menar är vanligt bland kvinnliga heroinmissbrukare, och att kvinnor är väldigt utsatta i den brottsliga världen. Camilla berättar att hon blivit utsatt för mordbrand för att hon tackat nej till sex med en person som hon sålt narkotika till:

Så jag blev utsatt för mordbrand och hoppade ut från andra våningen naken när jag låg och sov. Så det brann ju i hela lägenheten. Och allt var på grund av att jag tackade nej till sex och det var för att jag hade sålt droger till den här killen som var kvar i min lägenhet. Och han blev ju flippad eller nånting för han tände på min lägenhet.

(Camilla)

Flera av kvinnorna påpekar även bristen på möjligheter till hjälp för brottsaktiva kvinnor. Gittan pratar om att anstalterna för män har ett helt annat system för förebyggande arbete och menar att män har mycket lättare att få hjälp om de skulle vilja ha det. Även Rebecka pratar om skillnaderna mellan anstalterna och hon säger såhär “[...] så finns det en, två, tre kvinnofängelser, fyra. Medan det finns kanske en 70, 60-70 anstalter för män. Så att det [...] finns flera insatser för män än för kvinnor.”. Amanda pratar om det faktum att

kvinnor i regel får väldigt korta straff, ofta på bara en eller ett par månader, och att de redan har ena foten utanför anstalten när de kommer in. Hon menar att det krävs längre straff för att kunna få möjlighet att landa och tänka efter och att faktiskt nyttja de möjligheter till hjälp som finns på anstalter. Miriam pratar även hon om att det finns färre chanser till hjälp för kvinnor som sysslar med grov kriminalitet:

Jag tror att det finns, eller jag vet att det finns mycket mer hjälp för killar i kriminella situationer. Det finns inte så mycket hjälp för kvinnor med grov kriminalitet som inte bara liksom har sålt knark för att överleva eller prostituerat sig för överleva eller, utan som verkligen hållt på med grov kriminalitet på mäns villkor och på mäns vis [...] Hjälpen behövs i och med att man inte vet vart man ska vända sig [...] Så det är nog många som är rädda att ta det klivet för någonstans så tror jag att det är så att 'du vet vad du har men du vet inte vad du får', 'bättre med ett känt helvete än ett okänt paradiset'. För det är mycket rädsla i det också.

(Miriam)

Alla 12 kvinnor pratar även om vad unga tjejer behöver för att kunna bryta en påbörjad brottslig bana. Många säger att det är viktigt att jobba separat med unga tjejer, att inte alltid sammanföra dem med killar. Kajsa uttrycker det såhär "Det behövs mycket grupper för tjejer, att stärka varandra, tänker jag. Ja, det är viktigt.". Hon, och flera andra av kvinnorna, menar att unga tjejer behöver någon som bara fokuserar på dem, som lyfter fram deras problem så som de är, inte alltid i ljuset av killarnas problem.

6. Analys

I följande avsnitt redogörs för analysen av det insamlade materialet. För att kunna svara på frågan om vad som fick kvinnorna att påbörja och senare ta sig ur sin brottsaktiva period valdes att i analysen använda teorin om *sociala band* och teorin om *differentiell association*. Gällande frågeställningen om hur kvinnorna ser på sin identitet under den brottsaktiva perioden valdes att använda teorin om *roller, identitet* och *stigma*. För att svara på den sista frågeställningen om hur kvinnornas upplevelser kan förstås och analyseras utifrån ett genusperspektiv valdes att använda teorier om *genus* samt olika typer av *maskuliniteter* och *femininiteter*.

6.1 Det brottsaktiva livet

Utifrån teorin om sociala band och teorin om differentiella associationer, grundar sig analysen på frågeställningen varför de 12 kvinnorna började begå brott och hur de tog sig ur det. Nästan hälften av kvinnorna uppgav att de haft en god uppväxt med starka sociala band till sina föräldrar. Istället var det kvinnornas destruktiva umgänge som var en av de största faktorerna till att de började begå brott och bruka narkotika. Detta kan relateras till Sutherland och Cresseys (1960, s. 77) första punkt gällande differentiella associationer, alltså att kriminellt beteende är inlärt och därmed inte ärftligt. För de kvinnor vars familjeförhållanden var destruktiva, kan det tänkas vara brister i de sociala banden som var orsaken till att de började begå brott och missbruka, vilket beskrivs i teorin om sociala band (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 116). Även för dessa kvinnor var det deras umgängeskrets som gjorde att de testade narkotika och började begå brott.

I många fall berodde kvinnornas kriminalitet på traumatiska händelser, exempelvis mobbning och sexuella övergrepp, vilket går att relatera till båda ovan nämnda teorier. Det var två kvinnor som blev utsatta för sexuella övergrepp som barn och kände en allmän hopplöshet samt att tilliten till vuxenvärlden försvann. Det kan antas att *anknytningen* till vuxenvärlden går förlorad och därmed intas ett destruktivt beteende (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 116). Det kan även vara så att om anknytningen brister, fallerar även *åtagandet, involveringen* och *övertygelsen* samtidigt. Alltså kan dessa faktorer som Hirschi beskriver, tillsammans eller var för sig, vara orsaker som kan leda till ett kriminellt beteende (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 116). Den hopplöshetskänsla som några av kvinnorna beskrev, kan tänkas orsaka att de börjar definiera det som

gynnsamt att bryta mot lagen och då främst genom att bruka narkotika. Detta kan relateras till den femte och sjätte punkten gällande differentiella associationer (Sutherland & Cressey 1960, s. 78). En av kvinnorna, Kajsa, blev utsatt för en våldtäkt som hon inte berättade om, vilket resulterade i att hon hamnade i ett destruktivt beteende. Anledningen till det destruktiva beteendet var att hon upplevde sig vara en olycklig tonåring. Detta kan ses som att Kajsa kategoriserade sig själv i en specifik grupp, som Goffman (2011, ss. 10-11) talar om, och därmed stigmatiserade sig själv.

Sutherland och Cressey (1960, s. 79) menar i den nionde punkten att kriminellt beteende är ett uttryck för generella värderingar och behov, något som kan exemplifieras av tjuvens motiv att stjäla för att tjäna pengar. Detta uttryck går att applicera på samtliga kvinnor som berättade att de begick brott för att tjäna pengar till sitt missbruk. En av kvinnorna beskrev hur den moraliska kompassen förflyttades. Detta kan förklaras med hjälp av Hirschi's begrepp om den förlorade moraliska *övertygelsen* vilket gör att de fortsätter begå brott (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 116). Samtliga kvinnor säger att anledningen till att de började, och även fortsatte, begå brott var helt och hållet deras eget val. Enligt Sutherland och Cresseys (1960, s. 78) sjunde punkt, kan de differentiella associationerna variera i bland annat prioritet och intensitet. Detta kan definieras som att kvinnorna prioriterar sitt missbruk och brottsliga beteende, vilket också Rebecka beskriver genom att hon skulle skydda drogen till vilket pris som helst.

När kvinnorna bestämde sig för att sluta med sin brottslighet och sitt missbruk, var det helt och hållet deras egna val. Även detta kan relateras till Sutherland och Cresseys (1960, s. 78) sjunde punkt, genom att de beslutat sig för att prioritera annat i livet. De kan då återfå *åtagandet*, *anknytningen* och *övertygelsen* om att följa samhällets normer och moraliska värderingar (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 116). Därmed kan de skapa nya sociala band och även föra sunda sociala band vidare. Hirschi talar om att det är viktigt att stärka den tidiga anknytningen mellan förälder och barn för att i sin tur utveckla individens självkontroll (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 135). I denna studie kan brister i de tidiga sociala banden vara en av orsakerna till att kvinnorna började begå brott, men fem av de 12 kvinnorna tycks ha haft starka sociala band och ändå valt att bruka narkotika och begå brott. Teorin om sociala band kan därmed endast ge en viss förståelse för orsakerna till varför kvinnorna började begå brott.

6.2 Identitet

Ett sätt att kunna förstå delar av kvinnornas syn på sin identitet under det brottsaktiva livet är att använda Goffmans (2004; 2011) teorier om *roll*, *identitet* och *stigma*. För de flesta av kvinnorna som intervjuades tycks den brottsaktiva perioden ha påbörjats tidigt i livet, framförallt i tonåren. Flera av kvinnorna berättar att de varit mobbade eller på annat sätt känt sig utanför både gällande vänner, klasskamrater och familj. De har upplevt någon form av utanförskap och menar att när de fått kontakt med andra likasinnade personer så kände de gemenskap. Vissa av kvinnorna fick också en möjlighet att "bli någon" vilket framkommer i ett citat från Petra. Hon menar att hon kunde bli den hon ville vara och någon som omgivningen kunde se upp till. Det kan vara så att flera av kvinnorna spelat en *roll* där de valt att *sända ut* och *överföra* vissa signaler om sig själva, något som Goffman (2004, ss. 11-13, 23) menar är en del i identitetsskapandet. I Miriams fall upplevde hon sig själv som en väldigt "cool" person. Hon menar samtidigt att omgivningen antagligen inte såg upp till henne eller såg henne som "cool", utan snarare arg och stökig. Goffman (2011, s. 10) beskriver att som en del i roll- och identitetsskapandet finns det ofta en diskrepans mellan personens *faktiska sociala identitet* och omgivningens upplevda *virtuella sociala identitet*.

Samtliga kvinnor som intervjuades har haft någon form av alkohol- och/eller narkotikamissbruk. Det är dock inte alla av kvinnorna som identifierat sig som missbrukare, åtminstone inte till en början. Även här kan kvinnornas syn på sin identitet förstås utifrån en diskrepans mellan deras faktiska sociala identitet och deras virtuella sociala identitet (Goffman 2011, s. 10). Att kvinnorna använde narkotika kan ha gjort att omgivningen tillskrev dem egenskaper som missbrukare till deras virtuella sociala identitet, men som de själva inte upplevde var en del av deras faktiska sociala identitet. Att använda narkotika kan då upplevas som en negativ egenskap, något som kan ha legat till grund för att kvinnorna blivit *stigmatiserade* av omgivningen då de ansågs ha *fläckar på den personliga karaktären* (Goffman 2011, ss. 10-12). I ett citat från Rebecka framkommer det att hon inte identifierade sig som missbrukare förrän hon injicerade första gången. Hon menar att hennes gränser om vem hon såg som missbrukare ändrades under tidens gång. Flera av kvinnorna delar samma uppfattning om att de egentligen varit missbrukare långt tidigare än de velat erkänna för sig själva. Detta kan vara en del i att kvinnorna dolde stigmat, både för sig själva och för omgivningen (Goffman 2011, s. 72).

Helena identifierade sig tidigt som både missbrukare och kriminell och menade att det inte fanns något annat val för henne. Detta kan också ses som en del i att en stigmatiserad person kan erkänna sitt stigma för sig själv och därefter antingen försöka förändra den stigmatiserade egenskapen eller se det som en orsak till sin situation (Goffman 2011, ss. 16-18). För Gittans och Stinas del kan det tänkas att de blev stigmatiserade först när narkotika, genom den nya lagstiftningen, blev olagligt. Helt plötsligt begick de därmed kriminella handlingar och kunde eventuellt skylla på samhället för den plötsligt uppkomna identiteten som kriminell. Flera av kvinnorna försökte och lyckades ofta dölja sina stigmat och manipulera sin omgivning på olika sätt, ofta för att skydda sina barn. Som framkommer i ett citat från Stina så kan hon dock idag se att detta kanske inte var för barnens bästa. För en missbrukare och/eller kriminell kan stigmat vara *misskrediterat* och synligt för omgivningen, det kan dock också vara *misskreditabelt* och därmed dolt (Goffman 2011, s. 51). Det kan tänkas att Stina och flera andra kvinnor, medvetet eller omedvetet, dolde sitt stigma och intog en *cynisk* inställning (Goffman 2011, s. 26). Detta kan också ses som att de spelade en roll och som en del i deras identitetsskapande, trots att de visste att rollen de spelade var osann.

För de flesta av kvinnorna bestod umgängeskretsen till slut enbart av likasinnade. Gemenskapen bland stigmatiserade individer blir ofta stark då de både kan visa förståelse och ge stöd åt varandra (Goffman 2011, s. 38). Flera kvinnor kom från dysfunktionella familjer och uppväxtförhållanden och de tappade kontakten med föräldrar och syskon. Svaga sociala band kan enligt Hirschi leda till destruktiva handlingar och kriminalitet (Lilly, Cullen & Ball 2011, s. 110). Några kvinnor beskriver dock hur deras familjer försökt hjälpa till, men att de själva valt att ta avstånd från familjerna av olika orsaker. Gällande en stigmatiserad person så sympatiserar ofta familjen med individen och ser inte på stigmat på samma sätt som resterande i omgivningen (Goffman 2011, s. 38). Att erkänna sitt stigma leder ofta till skamkänslor hos individen men också en känsla av att dra skam över familjen. Detta tycks i sin tur vara en av orsakerna till varför vissa av kvinnorna tog avstånd från sina familjer. Flera av kvinnorna såg också ner på "normala" personer och det som framkommer i Olivias citat är att hon ville upprätthålla en fasad inför andra. Även hon spelade en roll där hon med en cynisk inställning försökte övertyga sin omgivning om att hon inte hade den stigmatiserade egenskapen, trots att hon själv egentligen var avundsjuk på de "normala" (Goffman 2011, s. 26). Att som stigmatiserad

befinna sig bland icke stigmatiserade individer kan ge känslor av skuld och skam. Eftersom individen oftast inte blir sedd som ”normal” uppstår en ambivalens när denne inser att den inte vill tillhöra den stigmatiserade gruppen, men inte heller blir accepterad bland ”de normala” (Goffman 2011, s. 119).

Flera av kvinnorna påpekar att en missbrukare måste nå botten innan denne kan bli hjälpt. Att erkänna sitt stigma och att det finns ett problem kan leda till skam, men det kan också leda till en möjlighet till förändring (Goffman 2011, ss. 16-17). Att bryta med umgängeskretsen och de personer som har samma stigma är svårt så länge stigmat finns kvar. Trots avståndstagandet finns ändå stigmat kvar och individen skiljer sig därmed fortfarande från ”de normala” i samhället. Alla kvinnorna har dock i princip brutit helt med sin tidigare umgängeskrets, något de menar var tvunget om de skulle kunna leva ett liv fritt från missbruk och kriminalitet. Detta tycks dock handla mer om att distansera sig själv från alkohol och narkotika snarare än att distansera sig själv från individerna, även om detta till viss del går hand i hand.

6.3 Upplevda skillnader mellan kvinnor och män

Messerschmidts (2004) begrepp om genus, maskuliniteter och femininiteter ligger till grund för att kunna ge en viss förståelse och möjlighet till analys av kvinnornas upplevelser kring skillnader mellan kvinnor och män ur ett genusperspektiv. Alla kvinnor som intervjuades uppgav, på ett eller annat sätt, att de upplevt att kvinnor har mindre möjligheter, rättigheter och sämre status än vad deras manliga motsvarigheter i den brottsliga världen har. Messerschmidt (2004, ss. 42-43) beskriver detta som en hierarki mellan olika genus. Han menar att genusutövandet i sig inte är jämlikt, att en form av genus kan utöva mer makt än andra beroende på vilken situation som råder.

Om resultatet av vad kvinnorna uppgav om könsskillnader belyses ur detta perspektiv är det tydligt att mycket av det Messerschmidt (2004) säger verkar stämma. Gittan pratar exempelvis om hur hon tycker att kvinnorna i den brottsliga världen alltid har haft sämre status än männen samt att kvinnor upplever och utsätts för mycket mer skam och skuld. Hon menar att brottsliga kvinnor med barn är speciellt utsatta för detta. De utsätts för otroligt mycket skuldbeläggande samtidigt som kriminella män med barn inte alls får utstå samma saker. Det Messerschmidt (2004, s. 43) skriver om en hierarki syns även tydligt i det som Miriam beskriver som lojalitetsprövningar. Hon menar att kriminella

kvinnor anses mindre pålitliga och de måste därför bevisa sin lojalitet gång på gång, samtidigt som det för en man räcker att bevisa sin lojalitet endast ett par gånger. Även när kvinnorna ville bryta med sitt brottsliga leverne syntes tecken på denna genushierarki, vilket en majoritet av kvinnorna påpekar. Miriam, som ägnat sig åt grov kriminalitet, menar att det nästan inte finns någon hjälp till kvinnor som sysslat med grov kriminalitet. Det finns däremot ett flertal olika program och hjälpinsatser som riktar sig till grovt kriminella män. Messerschmidt (2004, s. 43) menar vidare att denna hierarki inte bara återfinns mellan olika genus utan även inom dessa grupper. Detta styrker Helena som säger att hon som ”pojkflicka” tyckte att tjejerna var ”mesar” eftersom de aldrig försvarade sig. I hennes ögon hade hon som ”pojkflicka” högre status än resterande tjejer.

Kvinnorna upplever att femininiteter i den brottsliga världen alltid tycks vara underordnade maskuliniteter. Flera kvinnor tar upp att det är vanligt att endast mannen får ett straff för ett brott de utfört tillsammans. På flera sätt tycks alltså kvinnors brottslighet tas på mindre allvar än mäns. Kvinnorna upplever detta som något negativt, trots att de slipper straffen. De menar att de som kvinnor missar många chanser till bättring eftersom de inte hamnar i fängelse lika ofta. Denna problematik visas tydligt i Rebeckas uppskattning av att det finns cirka fyra anstalter för kvinnor och över 60 stycken för män. Kvinnorna är underordnade männen i det avseendet att de inte har samma chans till förändring och hjälp. Även det Amanda och Camilla säger om att kvinnor ses som svagare och i större behov av hjälp än männen styrker bilden av att femininiteter är underordnade maskuliniteter i den brottsliga världen (Messerschmidt 2004, s. 42).

Många av kvinnorna ifrågasätter det som Messerschmidt (2004, s. 42) kallar *framhåvd femininitet*. De menar att de som brottsaktiva kvinnor aldrig kan uppnå ett sådant ideal. Kajsa pratar om att en kvinna enligt normen ska vara okysst, som en ”helig madonna”, och stå i köket och laga mat. Det är en bild som väldigt få brottsaktiva kvinnor kan uppfylla menar hon. Camilla, och flera andra kvinnor, uppger att de aktivt stött ifrån sig den typiska kvinnorollen. Camilla menar att det ställs andra krav på brottsaktiva kvinnor jämfört med män. De ska inte bara vara smarta, utan även snygga, sexiga och tillgängliga. Camilla berättar exempelvis om att hon blivit utsatt för mordbrand för att hon tackat nej till sex. Messerschmidt (2004, s. 42) skriver att alla typer av femininiteter, även den framhåvda, är skapta för att tillgodose mäns intressen och begär, vilket Camillas berättelse är ett uppenbart exempel på. Samtidigt som brottsaktiva kvinnor har väldigt

svårt att uppfylla den mest idealiserade formen av femininitet, så gäller motsatsen för brottsaktiva män. Kajsa menar att brottsaktiva män ofta kan ses som lite häftiga och farliga, något som stämmer in på Messerschmidts (2004, s. 43) beskrivning av den *hegemoniska maskuliniteten*. En brottsaktiv man lyckas alltså uppfylla den mest idealiserade formen av manlighet medan en brottsaktiv kvinna istället anses bryta alla normer och regler vad gäller femininitet.

Camilla beskriver vidare att kvinnor nästan måste inta en manlig roll i den brottsliga världen om de inte vill bli utsatta och bli ett offer. Hon beskriver vidare hur hon varit en ”pojkflicka” hela sitt liv och tagit för sig på samma sätt som killarna gör. Detta stämmer väl överens med det Messerschmidt (2004, s. 42) skriver om att genus endast ska ses som något föränderligt och situationellt konstruerat. Det finns inga hinder för en kvinna att utöva ett maskulint genus, något som även flera av de andra kvinnorna bekräftar (Messerschmidt 2004, ss. 42-43). Både Miriam och Helena har hela tiden sett sig som ”pojkflickor”. De menar att kvinnor i den brottsliga världen egentligen behöver hävda sig på ett helt annat sätt och därför har de valt att utöva en manlig roll. Även Miriam beskriver att hon ägnat sig åt grov kriminalitet på mäns villkor och på mäns vis. Alla dessa kvinnor har alltså på sätt och vis tillägnat sig själva en hegemonisk maskulinitet för att klara sig bättre i den brottsliga världen (Messerschmidt 2004, ss. 42-43).

6.4 Resultat i relation till tidigare forskning

Utifrån kvalitativa intervjuer har 12 före detta brottsaktiva kvinnors livsberättelser analyserats utifrån teorier om sociala band, differentiell association, roll, identitet och stigma samt genus, maskuliniteter och femininiteter. Gällande frågeställningen om hur kvinnorna påbörjade samt tog sig ur sin brottsaktiva period har det framkommit att några av kvinnorna vuxit upp i dysfunktionella familjer och några kommer från, åtminstone utifrån sett, funktionella familjer. Gemensamt är dock att flera av kvinnorna upplevt någon form av trauma, vilket har lett till att de under tonåren sökt sig till, eller blivit placerade tillsammans med, andra likasinnade personer. Genom detta umgänge började kvinnorna bruka alkohol, narkotika och även begå brott. Detta stämmer väl överens med vad Solomon, Davis & Luckham (2012, s. 169) menar med att kvinnliga brottslingar ofta lider av psykisk ohälsa på grund av trauman i barndomen. Samtliga kvinnor hade någon form av missbruk. Detta är helt i linje med det Moe (2006, s. 350) och Estrada och

Nilsson (2012, s. 212) beskriver, att de flesta kvinnliga brottslingar har ett narkotikamissbruk vilket i sig ofta är orsaken till varför just kvinnor begår brott.

Flera av kvinnorna berättade att de tog sig ur sin brottsaktiva period först när de kände att situationen blev ohållbar och att de till slut fått nog av kriminalitet och missbruk. För några av kvinnorna var vissa händelser avgörande, exempelvis dödsfall i familjen. Händelserna var viktiga för att få dem att se annorlunda på sig själva eller förstå att situationen var ohållbar. Som Sampson och Laub (1993, s. 304) menar är det ofta olika *turning points* som kan leda till förändrat beteende, antingen en specifik händelse eller som en successiv övergång. För de flesta av kvinnorna så har det, förutom det egna valet som är en förutsättning för att kunna förändra sitt liv, också funnits en nyckelperson som hjälpt dem ta sig ur missbruk och kriminalitet.

Gällande frågeställningen om kvinnornas syn på sin identitet menar de att de fick en chans att bli någon de ville vara. De gick från att ha varit mobbade och utstötta till att bli någon som andra såg upp till. Ofta hade dock kvinnorna skilda uppfattningar om sig själva jämfört med omgivningen. Uppfattningarna gick ibland hand i hand, som att vara en missbrukare eller att vara kriminell. Flera av kvinnorna påpekar att de åtminstone efter hand kände sig som missbrukare istället för någon som brukade narkotika. De kände sig också utanför och blev stigmatiserade av samhället. Som Lander (2003) menar så har omgivningen en stor inverkan på hur brottsaktiva personer uppfattar sig själva. Främst gäller detta vid användning av värdeladdade ord som kriminell och missbrukare, eftersom personen ofta börjar uppfatta sig själv på samma sätt som omgivningen. Lander (2003, s. 303) hävdar även att kvinnor ofta blir mer stigmatiserade än män.

När det gäller frågeställningen om hur kvinnornas upplevelser kan analyseras utifrån ett genusperspektiv, framkom att kvinnorna i vissa fall upplevde skillnader mellan könen. Bland annat framkom att kvinnliga brottslingar ofta har mer känslor av skuld och skam jämfört med manliga, då de bryter mot den kvinnliga normen. Precis som Kruttschnitt, Gartner och Hussemann (2008) menar, så har kvinnlig brottslighet i alla tider diskuterats utifrån könsroller. Flera av kvinnorna berättar hur de var ”pojkflickor”, att de alltid umgåtts med andra killar och att de kände sig som en i gänget. Samtidigt menar flera av kvinnorna att de haft en mer passiv roll i gänget och att detta är ytterligare ett tecken på att kvinnliga brottslingar är underordnade de manliga.

7. Avslutande diskussion

De slutsatser som vi kan dra från resultatet är att psykisk ohälsa och missbruk är två grundpelare till de 12 kvinnornas kriminella livsstil. Även om några av kvinnorna beskrivit att de i princip varit yrkeskriminella, så tycks brottsligheten för de flesta handla om att finansiera sitt missbruk. Vi fann också att även om kvinnorna upplevt skillnader mellan kriminella kvinnor och män, så tycktes det inte handla om hur samhället bemötte dem som kvinnliga brottslingar. Det verkade snarare handla mer om att kvinnorna upplevt skillnader i bemötandet inom den kriminella världen och från rättsväsendet. Därmed kan det finnas förväntningar om skillnader mellan könen, snarare än likheter, vilket skulle kunna bidra till ett sökande efter könsskillnader som inte alltid finns. Mycket av det som framkommit i vår studie kan troligtvis även appliceras på kriminella män. Det är dock viktigt att poängtera att det enbart är kvinnornas egna upplevelser som undersökts och vi kan därför inte hävda att vårt resultat har en bredare giltighet än just till de intervjuade kvinnorna. Vår huvudpoäng är ändå att viss forskning om kriminalitet bör fokuseras enbart på kvinnor, för att verkligen förstå grunden till varför kvinnor begår brott. En stor del av den befintliga litteraturen om kvinnors kriminalitet tycks i nuläget baseras på forskning om mäns kriminalitet, vilket kan ge snedvridna resultat. Vi anser därför att framtida forskning och teoriskapande om kvinnors kriminalitet till stor del bör baseras enbart på kvinnor för att skapa en så rättvis bild som möjligt.

Baserat på ett flertal rapporteringar i media upplever vi att det finns en allmän uppfattning om att en ökad jämställdhet i samhället får till följd att kvinnors brottslighet i sin tur ökar. Mycket av den forskning vi hittat tycks fokusera på anledningen till detta, men det kan likväl vara så att en ökad jämställdhet skulle kunna leda till att mäns brottslighet minskar. Oavsett anledning så verkar klyftan mellan kriminella kvinnor och män minska. Hur detta resultat tolkas beror på vilken ingång som finns till fenomenet. Vill den som forskar finna att kvinnors brottslighet ökar, så kommer detta resultat gå att finna. Precis som om den som forskar vill finna att mäns brottslighet minskar, så kan även detta resultat gå att finna. Detta visar tydligt hur komplex forskning är när det gäller objektivitet.

Det är tydligt att mer forskning om kvinnlig kriminalitet behövs. Forskningen skulle även behöva kompletteras med studier om mäns eventuella minskade kriminalitet för att få en så rättvis bild som möjligt och på så sätt undvika eventuell moralpanik.

8. Referenser

- Brandberg, U. & Knutson, T. (2011). Kvinnors brott i fokus när samhället förändras. *Advokaten*, (9), ss. 23-28. Tillgänglig via:
<https://www.advokatsamfundet.se/Advokaten/Tidningsnummer/2011/Nr-9-2011-Argang-77/Kvinnors-brott-i-fokus-nar-samhallet-forandras/> [2016-03-24]
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Brå (2015a). *Personer lagförda för brott. Slutlig statistik för 2014*. Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig via:
http://www.bra.se/webdav/files/statistik/pdf/Sammanfattning_lagforda_2014.pdf [2016-03-23]
- Brå (2015b). *Tabell 431. Domslut^a mot kvinnor med huvudpåföljd^b fängelse efter huvudbrott^{c,d} och fängelse tidens längd i månader, år 2014*. Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig via: <http://www.bra.se/bra/statistik/430/2014/4311a-2014.html> [2016-03-23]
- Brå (2015c). *Tabell 430. Domslut^a med huvudpåföljd^b fängelse efter huvudbrott^{c,d} och fängelse tidens längd i månader, år 2014*. Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig via:
<http://www.bra.se/bra/statistik/440/2014/4401a-2014.html> [2016-03-23]
- Eriksson-Zetterqvist, U. & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, ss. 36-57.
- Estrada, F. & Nilsson, A. (2012). Does It Cost More to Be a Female Offender? A Life-Course Study of Childhood Circumstances, Crime, Drug Abuse and Living Conditions. *Feminist Criminology*, 7(3), ss. 196-219.
- Goffman, E. (2004). *Jaget och maskerna: En studie i vardagslivets dramatik*. 4. Uppl., Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Goffman, E. (2011). *Stigma: Den avvikandes roll och identitet*. 3. Uppl., Stockholm: Norstedts.
- Jewkes, Y. (2011). *Media & Crime*. 2. Uppl., London: Sage Publications.

- Kordon, S. & Wetterqvist, A. (2012). *Gärningsmannen är en kvinna: en bok om kvinnlig brottslighet*. Stockholm: Telegram Förlag. [E-bok]
- Kriminalvården (2016a). *Hitta och kontakta*. Kriminalvården. Tillgänglig via: http://www.kriminalvarden.se/hitta-och-kontakta/?checked_values=583,5433&keyword= [2016-03-23]
- Kriminalvården (2016b). *Fängelse*. Kriminalvården. Tillgänglig via: <https://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/fangelse/> [2016-05-27]
- Kriminalvården (2016c). *Behandlingsprogram*. Kriminalvården. Tillgänglig via: <http://www.kriminalvarden.se/behandling-och-var/behandlingsprogram/> [2016-03-23]
- Kriminalvården (2016d). *Vinn - ett motivationsprogram för kvinnor*. Kriminalvården. Tillgänglig via: <http://www.kriminalvarden.se/behandling-och-var/behandlingsprogram/kriminalitet/vinn/> [2016-05-20]
- KRIS (u.å.). *INFO*. Kriminellas revansch i samhället. Tillgänglig via: <http://kris.a.se/info/> [2016-04-20]
- Kruttschnitt, C., Gartner, R. & Hussemann, J. (2008). Female Violent Offenders: Moral Panics or More Serious Offenders? *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 41(1), ss. 9-35.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. Uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Lander, I. (2003). *Den flygande maran*. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Lilly, R., Cullen, F. & Ball, R. (2011). *Criminological Theory: Context & Consequences*. 5. Uppl., Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Messerschmidt, J. (2004). *Flesh and Blood: Adolescent gender diversity and violence*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Moe, A. (2006). Women, Drugs and Crime. *Criminal Justice Studies*, 19(4), ss. 337-352.

Repstad, P. (2007). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. 4. Uppl., Lund: Studentlitteratur.

Roks (u.å.). *Här finns hjälp*. Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige. Tillgänglig via: <http://www.roks.se/har-finns-hjalp> [2016-04-20]

Sampson, R. & Laub, J. (1993). Turning points in the life course: why change matters for the study of crime*. *Criminology*, 31(3), ss. 301-325.

Solomon, B., Davis, L. & Luckham, B. (2012). The Relationship Between Trauma and Delinquent Decision Making Among Adolescent Female Offenders: Mediating Effects. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 5(2), ss. 161-172.

SiS (2016a). *Vård av unga - LVU*. Statens institutionsstyrelse. Tillgänglig via: <http://www.stat-inst.se/var-verksamhet/vard-av-unga-lvu/> [2016-04-20]

SiS (2015b). *Missbruksvård - LVM*. Statens institutionsstyrelse. Tillgänglig via: <http://www.stat-inst.se/var-verksamhet/missbruksvard-lvm/> [2016-04-20]

Sutherland, E. & Cressey, D. (1960). *Principles of Criminology*. 6. Uppl., Chicago: Lippincott.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
Tillgänglig via: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2016-01-10]

X-CONS (2016). *Om X-CONS*. X-CONS. Tillgänglig via: <http://x-cons.se/om-x-cons/> [2016-04-20]

Bilaga 1

Hej!

Vi heter Josefin Bunis, Marie Karlsson och Sara Nygren och vi studerar kandidatterminen i kriminologi på Högskolan Kristianstad. Vi ska nu skriva vårt avslutande uppsatsarbete och har valt temat kvinnor som har begått brott. Vi vill undersöka hur kvinnorna kom in i brottsligheten, hur de upplevde sin identitet som kvinnlig brottsling samt hur de tog sig ur situationen. Vi vill få en ökad förståelse kring kvinnors roll och identitet i den brottsliga världen samt kunskap kring varför de begår brott och vad som motiverar dem att sluta.

Vi skulle nu gärna vilja intervjua kvinnor från er verksamhet som tidigare begått brott. Att medverka är frivilligt och deltagarna kan när som helst välja att avbryta sin medverkan utan närmre motivering. Vi har tystnadsplikt och den information som framkommer under intervjun kommer endast att tillhandahållas av oss som grund för vårt arbete. Intervjuerna kommer genomföras under februari och beräknas ta ca 30-45 minuter.

Vid samtycke önskar vi att få använda oss av ljudupptagning samt anteckningar vid intervjutillfället. Vi garanterar fullständig anonymitet och kommer använda oss av fingerade namn i vår text. Intervjumaterialet kommer att förvaras så att ingen obehörig kan använda det.

Vår önskan är att få höra ifrån Er så att vi kan planera in ett intervjutillfälle.

Har Ni några frågor, tveka inte att höra av Er!

Tack på förhand!

Vänligen

Josefin Bunis, Marie Karlsson och Sara Nygren

vid frågor eller intresseanmälan,

vänligen kontakta Sara på 07XX - XXX XXX, XX@XX.com

Bilaga 2

Intervjuguide

Information & etik

- Informationskrav (syfte)
- Samtyckeskrav (avbryta/ej svara, bandinspelning)
- Konfidentialitetskrav (anonymitet, fingerade namn, kassera inspelningen)
- Nyttjandekravet (oss och vår handledare, publicering)
- Upplägget av intervjun
- Begreppsdefinition

Bakgrundsinformation

- Ålder, etnicitet
- Bostadsort
- Uppväxtförhållanden
- Familjeförhållanden

Den brottsaktiva perioden

- Hur startade brottsligheten?
 - Varför?
 - Vilka brott?
 - Utlösande faktorer?
- Missbruk?
- Sociala & ekonomiska förhållanden (ex. sysselsättning)
- Umgängeskrets (andra brottsaktiva?)
- Ensam brottsling eller i grupp?
- Om i grupp:
 - Varför, när och hur började ni begå brott tillsammans?
 - Relationer/fördelningar i gruppen/gänget?
 - Fortfarande kontakt?
- Fortsatta brottsligheten
 - Varför fortsatte du begå brott?
 - Hur länge var du aktiv?

- Olika brott? Förändrades typen?
- Påföljd?

Identitet

- Hur upplevde du att andra uppfattade dig? Exempel!
- Hur såg du på dig själv?
- Ansvarig för situationen?
- Respons på brottsligheten av familj/vänner? Exempel!

Slutet av brottsligheten

- Varför sluta? Successivt eller en brytpunkt?
- Vad motiverade dig att sluta?
- Nyckelpersoner gällande vägen ut?
- Framtid? (ex. jobb, familj, vänner)

Insikter och reflektion

- Synen på kvinnliga brottsligt aktiva?
 - Vad håller kvar dem?
 - Vad behöver dem för att ta sig ur det?
- Olika respons beroende på kön?
 - Din egen del?
 - Allmänt?

Avslutning

- Övrigt att tillägga?
- Vid frågor, okej att kontakta igen?
- Kontaktuppgifter till oss